

Biz bazar iqtisadiyyatını vergi yolu ilə tənzimləməliyik.

Heydər ƏLİYEV

Vergilər

№ 08 (648) ■ 27 fevral 2013

www.vergiler.az

Qiyməti: 40 qəp.

Prezident İlham Əliyev Xocalı faciəsi qurbanlarının xatirəsini anma mərasimində iştirak etmişdir

Fevralın 26-da Prezident İlham Əliyev Xocalı soyqırımının 21-ci ildönümü ilə əlaqədar anma mərasimində iştirak etmişdir. Faciə qurbanlarının xatirəsinə ucaldılmış abidənin yanında fəxrli qarovul dəstəsi düzülüşdü. Prezident İlham Əliyev abidənin önünə əklil qoymuş, faciə qurbanlarının xatirəsinə ehtiramını bildirmişdir. Baş nazir Artur Rəzizadə, Milli Məclisin sədri Oqtay Əsədov, Prezident Administrasiyasının rəhbəri Ramiz Mehdiyev, Azərbaycanın birinci xanımı, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehrriban Əliyeva abidənin önünə gül dəstələri qoymuşlar.

Sonra Prezident İlham Əliyevə abidənin ucaldığı parkda aparılmış yenidənqurma işləri haqqında məlumat verilmişdir. Mərasimdə dövlət və hökumət nümayəndələri, Milli Məclisin deputatları, nazirlər, komitə və şirkət rəhbərləri, dini konfessiyaların başçıları, habelə qırğından xilas ola bilmiş Xocalı sakinləri iştirak etmişdir. Anma mərasiminin iştirakçıları abidənin önünə tər qızılğullər, qərənfillər düzmişlər.

* * *

Xocalı soyqırımının 21-ci ildönümünün qeyd olunması bir daha sübut edir ki, həmin qanlı gecədə erməni təcavüzkarlarının törətdikləri vəhşilik və cinayətin dəhşətləri yaddaşlardan heç zaman silinməyəcəkdir. Çünki Xocalıda baş verənlər tökcə Azərbaycan xalqına qarşı soyqırımı deyil, bəşəriyyət, insanlıq əleyhinə törədilmiş qanlı cinayətdir. «Böyük Ermənistan» dövləti yaratmaq kimi xəstə xülyanın əsiri olmuş erməni millətçilərinin xalqımıza qarşı törətdikləri bu növbəti kütləvi qırğın 613 nəfərin, o cümlədən 106 qadının, 63 uşağın, 70 qocanın həyatına son qoymuşdur. Bir gecədə 8 ailə tamamilə məhv edilmiş, 25 uşaq hər iki valideynini itirmişdir. Faciə zamanı 487 nəfər yaralanmış, 1275 dinc sakin əsir götürülmüş, 155 nəfər itkinin taleyi hələ də məlum deyildir. Soyqırımı zamanı 56 nəfər xüsusi qəddarlıqla öldürülmüş, 3 nəfər diri-diri yandırılmış, başlarının dərisi soyulmuş, bədən əzaları və başları kəsilmiş, gözləri çıxarılmış, hamilə qadınların qarını süngü ilə deşik edilmişdi. Bu əməllərin qabaqcıdan düşünülmüş qaydada, milli əlamətinə görə insanların tamamı ilə və ya qismən məhv edilməsi niyyəti ilə törədilməsi Xocalı faciəsinin beynəlxalq hüquqa əsasən məhz soyqırımı olduğunu təsdiq edir.

Dünyanın sülhsevər insanları, sivil dövlətləri, nüfuzlu beynəlxalq təşkilatları, beynəlxalq ictimaiyyət və acı həqiqəti bilməli, insanlığa qarşı törədilən bu cinayət öz hüquqi qiymətini almaldır. Buna baxmayaraq, o zamankı Azərbaycan hakimiyyəti bu dəhşətli hadisəyə siyasi qiymət verilməsi, qanlı qırğın barədə obyektiv məlumatların dünya ictimaiyyətinə çatdırılması üçün heç bir iş görməmişdir. Lakin xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin hakimiyyətə qayıdışından sonra bu qanlı faciəyə ilk dəfə olaraq hüquqi-siyasi qiymət verilmişdir. 1994-cü ildə ulu ön-

dər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Azərbaycan parlamenti 26 fevralı Xocalı soyqırımı günü kimi qəbul etmişdir.

Məhz o dövrdən başlayaraq dünya azərbaycanlıları və Azərbaycan hökuməti erməni millətçilərinin xalqımıza qarşı törətdikləri cinayətlər, o cümlədən Xocalı faciəsi haqqında həqiqətlərin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması, onun soyqırımı kimi tanınması üçün məqsədyönlü və ardıcıl fəaliyyət göstərir. Bu, Xocalı şəhidləri qarşısında bizim vətəndaşlıq və insanlıq borcumuzdur.

Hər il bu müdhiş faciənin ildönümü ölkəmizdə, dünyanın müxtəlif dövlətlərində yaşayan soydaşlarımız və dost xalqların nümayəndələri tərəfindən ürəkəğrısı ilə qeyd olunur. Bu il dünyanın müxtəlif ölkələrində Xocalı faciəsi qurbanlarının əziz xatirəsi anılır, mitinqlər, piketlər keçirilir, ermənilərin vəhşiliklərini əks etdirən fotoşəkillər, filmlər nümayiş olunur. Dünya ölkələrinin nüfuzlu qəzetlərində faciəyə həsr olunmuş məqalələr çap olunur, televiziya və radio kanallarında verilişlər hazırlanır.

Faciə ilə bağlı həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında Heydər Əliyev Fondunun da xüsusi xidmətləri vardır. Xocalı faciəsinin 21-ci ildönümü ilə bağlı Heydər Əliyev Fondunun və Heydər Əliyev Mərkəzinin birgə layihəsi çərçivəsində Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münacişinin əsl mahiyyətini beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırmaq istiqamətində mühüm işlər görülmüşdür. Xocalı soyqırımının ildönümü ərzində dünyanın 25 ölkəsində keçiriləcək aksiyalara dəstək məqsədi ilə xüsusi hazırlanmış ekspozisiya və ingilis dilində bukletlər göndərilmişdir. Azərbaycan xaricdəki diplomatik nümayəndəlikləri vasitəsilə ABŞ, Cənubi Afrika Respublikası, Koreya Respublikası, Belarus, Çexiya, Fransa, Gürcüstan, İndoneziya, İsveç, İngiltərə, İsrail, İordaniya, Kanada, Qətər, Qazaxıstan, Özbəkistan və Yaponi-

yada təqdim olunan 17 ekspozisiya və nəşrlərlə yanaşı, Avstriya, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, İtaliya, İran, İspaniya, Macarıstan, Səudiyyə Ərəbistanı, Türkiyə və Türkmənistan ictimaiyyəti də Xocalıda ermənilərin azərbaycanlılara qarşı həyata keçirdiyi qanlı cinayət və vandalizm aktları barədə geniş məlumat əldə etmişdir. Heydər Əliyev Fondunun həyata keçirdiyi «Qarabağ həqiqətləri» silsiləsi və işğal olunan ərazilərdə mədəni-tarixi abidələrin dağıdılması ilə bağlı ingilis dilində nəşr olunan kitab və bukletlər də xaricdə yayımlanmışdır.

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti Leyla xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə fəaliyyət göstərən «Xocalıya ədalət» beynəlxalq kampaniyası çərçivəsində dünya ölkələrində mitinqlər, yürüşlər və tədbirlər təşkil olunmuşdur. Kampaniyanın əsas məqsədi Xocalı qətlamının insanlığa qarşı törədilmiş ən böyük cinayət kimi beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən tanınmasıdır.

Yalan və saxtakarlıq üzərində qurulmuş erməni təbliğat məşininin iç üzü artıq ifşa olunur. Artıq dünya ictimaiyyəti Xocalı həqiqətlərini qəbul etməyə başlayır. Xocalı faciəsinin soyqırımı olması faktı dünyanın bir çox ölkələrinin və beynəlxalq təşkilatların qərarlarında, qətnamələrində əksini tapır. Artıq Pakistan, Meksika, Kolumbiya, Çexiya və Rumıniya parlamentləri, eləcə də ABŞ-in altı ştatı Xocalı soyqırımını tanımışdır.

Xalqımız, o cümlədən Azərbaycanın 48 rayonunda məskunlaşan xocalılılar Dağlıq Qarabağ münacişinin ədalətli həlli, işğal olunmuş torpaqlarımızın azad edilərək ölkəmizin ərazi bütövlüyünün bərpası ümidi ilə yaşayır və bu günün uzaqda olmadığına inanırlar. Xalqımız inanır ki, Xocalı soyqırımının günahkarları layiqli cəzalarını alacaqlar. Çünki bu dəhşətli cinayət cəzasız qala bilməz.

«AzərTAc»

Azərbaycan Prezidenti «Serbiya Respublikası Ordeni» ilə təltif edilmişdir

Serbiya Prezidenti Tomislav Nikoliçin imzaladığı fərmana əsasən, Serbiya ilə MDB və Gürcüstan arasında sülh və dostluq əlaqələrinin möhkəmlənməsi və inkişafı istiqamətində göstərdiyi xidmətlərə görə Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev ikinci dərəcəli «Serbiya Respublikası Ordeni» ilə təltif edilmişdir.

Ölkə başçısı Dünya Bankının direktorunu qəbul etmişdir

Prezident İlham Əliyev fevralın 25-də Dünya Bankının Cənubi Qafqaz regionu üzrə direktoru Henri Keralini qəbul etmişdir.

Azərbaycanın ilk sünə peykinin orbitə buraxılması münasibətilə dövlətimizin başçısını təbrik edən Dünya Bankının Cənubi Qafqaz regionu üzrə direktoru Henri Kerali bunun ölkəmiz üçün çox böyük hadisə olduğunu vurğulamışdır. Henri Kerali ölkəmizdə Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin «ASAN xidmət» mərkəzlərinin fəaliyyətə başlamasını da yüksək qiymətləndirmişdir.

Dövlətimizin başçısı informasiya-kommunikasiya texnologiyaları, eləcə də vətəndaşlara nümunəvi sosial xidmət göstərilməsi sahələrində ölkəmizdə görülən işlərin ardıcıl olaraq həyata keçiriləcəyini bildirmişdir.

Görüşdə Dünya Bankı ilə ölkəmizdə, xüsusilə regionlarda həyata keçirilən birgə layihələrin önəmi vurğulanmış, əməkdaşlığımızın perspektivləri ilə bağlı məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Macarıstan parlamentinin üzvləri Xocalı soyqırımının 21-ci ildönümü münasibətilə bəyanat qəbul ediblər

Macarıstan parlamentində 46, Avropa Parlamentində 3 deputat mandatına malik olan Yobbik - «Ən yaxşı Macarıstan uğrunda» adlı sağ təmayüllü siyasi partiya erməni hərbi birləşmələri tərəfindən 1992-ci il fevralın 26-da Dağlıq Qarabağın Xocalı şəhərində dinc azərbaycanlı əhaliyə qarşı törədilən soyqırımının 21-ci ildönümü münasibətilə bəyanat yayıb. Azərbaycanın Macarıstandakı səfirliyindən APA-ya verilən məlumata görə, sənəddə Azərbaycan xalqı ilə həmrəyliyini ifadə edən partiya Ermənistanın regionda yürütdüyü işğalçılıq siyasətini qətiyyətlə pisləyir, BMT, ATƏT, Avropa Şurası və digər beynəlxalq qurumların münacişinin ədalətli yolla tənzimlənməsi, Azərbaycanın suverenliyinin və ərazi bütövlüyünün bərpə olunması, qaçqın və köçkünlərin öz doğma yurdlarına qayıtması barəsindəki qətnamələrinin tətbiqi salınmadan həyata keçirilməsini tələb edir. «Ən yaxşı Macarıstan uğrunda» partiyası 2011-ci ilin aprelinde ölkə parlamentində Dağlıq Qarabağdakı erməni işğalını pisləyən və Xocalı soyqırımının tanınmasını tələb edən qətnamə layihəsi ilə çıxış edib. O zaman sənədin qəbul olunması yolunda ciddi maneələr yaradılmasına baxmayaraq, partiya bu istiqamətdəki səylərini dayandırmadığını və yeni proses başladığını bildirib.

MDB dövlət informasiya agentliklərinin rəhbərləri ilə görüş

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev fevralın 25-də MDB Dövlət İnformasiya Agentlikləri Rəhbərləri Şurasının XVI iclasının iştirakçıları qəbul etmişdir. Qonaqları səmimi salamlayan dövlətimizin başçısı MDB informasiya agentlikləri rəhbərlərinin iclasının növbəti dəfə Bakıda keçirilməsindən məmnun olduğunu bildirmişdir. Prezident İlham Əliyev bu əməkdaşlıq formatının bütün tərəflər üçün son dərəcə faydalı olduğunu bildirmiş, informasiya siyasəti və informasiya təhlükəsizliyi sahəsində əlaqələrin daha da genişləndirilməsi vacibliyini qeyd etmişdir: «Təsədü-

fi deyil ki, informasiya təhlükəsizliyi məsələləri bu gün enerji, ərzaq təhlükəsizliyi və bütövlükdə təhlükəsizlik məsələləri ilə yanaşı müzakirə olunur. Bu yaxınlarda Bakıda internetin idarə olunması ilə bağlı Ümumdünya Forumu keçirilmişdir. Həmin tədbirdə informasiya təhlükəsizliyi məsələləri çox kəskin şəkildə qoyulmuşdu. Əlbəttə ki, hər bir dövlət üçün bu məsələlər çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Xüsusilə də bizim yaşadığımız informasiya əsri şəraitində».

Hazırda informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının hər bir evə daxil olduğunu deyən dövlətimizin başçısı Azər-

baycanın bu sahədə genişmiqyaslı islahatlar həyata keçirdiyini vurğulamışdır. Müstəqillik illərində kütləvi informasiya vasitələrinin sərbəst fəaliyyəti üçün zəruri şəraitin yaradıldığını diqqətə çatdıran dövlətimizin başçısı əlavə etmişdir ki, hazırda respublikada yüzlərlə qəzet nəşr olunur, onlarla informasiya agentlikləri, telekanallar fəaliyyət göstərir: «Deməliyəm ki, müstəqilliyin ilk illərində Azərbaycanda senzura mövcud idi. Həmin qurum Prezident Heydər Əliyevin qərarı ilə ləğv olundu. Mən deyirdim ki, məhz bu tarixi qərardan sonra Azərbaycanın həyatında kütləvi informasiya vasi-

tələri sahəsində köklü islahatlar başladı». Dövlətimizin başçısı qeyd etmişdir ki, müasir dünyada hadisələrə operativ reaksiya vermək zəruridir və vətəndaşlara lazım olan informasiyanı operativ rejimdə çatdırmaq üçün sıx tərəfdaşlıq münasibətləri qurulmalıdır: «Çünki biz hamımız bir ölkədə yaşamışıq, tarixi əlaqələr qorunur. Bizi, həmçinin, qonşularımızla ünsiyyət saxladığımız rus dili birləşdirir. Buna görə də dost, qonşu ölkələrdə baş verən hadisələr barədə daha mötəbər informasiya almaq üçün bütün imkanlar vardır. Düşünürəm ki, bu da müzakirə, hər hansı bir təklif mövzusu olmalıdır.

MDB məkanında baş verənlərin həm Azərbaycana, həm də Azərbaycan gerçəkliklərinin qonşularımıza çatdırılması üçün biz öz tərəfimizdən bu istiqamətdə işləməyə hazırıq».

Görüşdə MDB-nin üzvü olan ölkələrin Dövlət İnformasiya Agentlikləri Rəhbərləri Şurasının - MDB İnformasiya Şurasının sədri, İTAR-TASS-ın kollegiya sədri Vitali İqnatenko, baş direktoru Sergey Mixaylov, baş direktorun birinci müavini Mixail Qusman çıxış edərək Bakıda keçirilən növbəti iclasın uğurlu nəticələr verəcəyini əminliklərinə ifadə etmişlər.

2 «Azərbaycan IOTA-nın ən fəal və təşəbbüskar üzvlərindən biridir»

3 «Evlərə optika» modeli e-xidmətlərin tətbiqini sürətləndirəcək

4 Maliyyə şəffaflığının təmin olunmasında auditin inkişafı mühüm əhəmiyyət kəsb edir

5 Soyqırımını kim kimə qarşı törətmişdir?

Vergilər naziri IOTA-nın prezidentini qəbul etmişdir

Fevralın 19-da vergilər naziri Fazil Məmmədov Bakıda Avropadaxili Vergi Administrasiyaları Təşkilatının (IOTA) baş əlaqələndirici şəxslərinin 19-cu Forumunda iştirak edən IOTA-nın prezidenti cənab Samuel Tanneri və icraçı katibi cənab Miklos Koku qəbul etmişdir. Görüşdə IOTA və Azərbaycan arasında əməkdaşlıq məsələləri və onun perspektivləri, Azərbaycanın vergi sisteminin müasir vəziyyəti və inkişaf istiqamətləri müzakirə olunmuşdur.

Azərbaycanın IOTA ilə geniş əməkdaşlığından məmnunluğunu ifadə edən Fazil Məmmədov Vergilər Nazirliyinin 2002-ci ildən etibarən bu təşkilatın tam hüquqlu üzvü olduğunu, IOTA çərçivəsində üzv ölkələrlə geniş təcrübə mübadiləsi aparıldığını, bütün bunların Avropa ölkələrinin vergi administrasiyaları ilə ikitərəfli münasibətlərin dərinləşməsinə də müsbət tə-

sir göstərdiyini bildirmişdir. Nazir ölkəmizin vergi sisteminə aparılan islahatlar barədə qonağa məlumat verərək demişdir ki, Azərbaycan bu islahatların reallaşdırılması zamanı IOTA-ya üzv dövlətlərin qabaqcıl təcrübələrindən də bəhrələnməmiş, Avropa ölkələrində tətbiq olunan bir sıra müasir vergi yenilikləri milli vergi sistemində adaptasiya etmişdir.

IOTA-nın prezidenti cənab Samuel Tanner Bakıya gəlişindən məmnun qaldığını bildirərək, Azərbaycanla IOTA arasında səmimi və faydalı əməkdaşlığın olduğunu vurğulamışdır. S.Tanner təşkilatın baş əlaqələndirici şəxslərinin 19-cu Forumunun Bakıda keçirilməsini IOTA-nın Azərbaycanla əməkdaşlığa verdiyi önəmli nümunəsi adlandırmışdır.

Daha sonra görüşdə qarşılıqlı maraqlı doğuran məsələlərə bağlı ətraflı fikir mübadiləsi aparılmışdır.

«Azərbaycan IOTA-nın ən fəal və təşəbbüskar üzvlərindən biridir»

IOTA-nın prezidenti Samuel Tanner:
«Vergilər Nazirliyində dünyanın ən müasir texnoloji yeniliklərini tətbiq etməyə çalışır»

Xəbər verdiyimiz kimi, fevralın 19-dan 21-dək Bakıda Avropadaxili Vergi Administrasiyaları Təşkilatının (IOTA) baş əlaqələndirici şəxslərinin 19-cu Forumu keçirilmişdir. Forumda 33 üzv ölkənin, İqtisadi Əməkdaşlıq və İnkişaf Təşkilatının, habelə IOTA-nın nümayəndələri iştirak etmişlər. IOTA prezidenti Samuel Tanner qəzetimizə müsahibəsində tədbirin yekunları və Azərbaycanın vergi sistemi ilə bağlı fikirlərini bölüşmüşdür:

- Cənab Tanner, IOTA-nın baş əlaqələndirici şəxslərinin iştirakı ilə keçirilən forumlar barədə nə deyə bilərsiniz?

- Bakıya səfərimdən və son dərəcə maraqlı olan bu forumda iştirakımdan çox məmnunam. Mənə verilən məlumatla görə, mən Bakıda səfərdə olan ilk IOTA prezidentiyəm. İnkişaf edən şəhərimizdə olmaq və qonaqpərvərliyi görmək mənim üçün çox xoşdur.

Sualınızla bağlı qeyd etmək istədim ki, IOTA nisbətən yeni yaranmış təşkilat olmasına baxmayaraq, Avropa ölkələrinin vergi administrasiyaları arasında səmərəli platforma rolunu oynadığını təsdiqləyib. Hazırda təşkilatın 46 üzvü var və onlar arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsi bizim əsas fəaliyyət istiqamətlərimizdən biridir. Vergi inzibatchılığının müasir metodlarla həyata keçirilməsi, müasir yeniliklərin öyrənilməsi, təcrübə mübadiləsi baxımından üzv dövlətlərin vergi administrasiyalarının münəzəm şəkildə məşvərət və məsləhətləşmələrinə ehtiyac duyulur. Təşkilatımız bu məqsədlə il ərzində 25-dək müxtəlif təyinatlı tədbir - seminarlar, konfranslar keçirir.

Təşkilatın öz fəaliyyətini çevik və səmərəli qurmaq üçün hər bir üzv dövlət qarşılıqlı razılaşma əsasında IOTA ilə baş əlaqələndirici şəxsinin təyini edir. Həmin nümayəndələr, bir növ, ölkələrini IOTA-da təmsil edən səfir missiyasını həyata keçirirlər. İndiyə qədər Avropanın bir sıra şəhərlərində, o cümlədən Budapeştdə baş əlaqələndirici şəxslərin forumları keçirilib. Ötən il Bakıda keçirilmiş forum da bir sıra mühüm məsələlərin müzakirəsi ilə yadda qalıb.

- Konkret olaraq, 19-cu forumda hansı məsələlər müzakirə edildi?

- Forumun yekunlarını, ümumilikdə, müsbət dəyərləndirmək olar. Baş əlaqələndirici şəxslər qurumun 2014-cü il üçün iş planını və fəaliyyət prioritetlərini müzakirə etdilər.

Üç gün ərzində son dərəcə maraqlı təklif və təşəbbüslər irəli sürüldü. Bizim əsas vəzifəmiz bu təklifləri ümumiləşdirmək və praktik fəaliyyətdə tətbiq etməkdir.

Bundan başqa, qurumun 2012-2017-ci illər üçün müəyyənləşdirdiyi strategiyanın həyata keçirilməsi mexanizmləri ətrafında geniş müzakirələr aparıldı. Forumda vergi ödəyicilərinə göstərilən xidmətlərin genişləndirilməsi və təkmilləşdirilməsi, vergi inzibatchılığının xərclərinin azaldılması, üzv dövlətlərdə müasir informasiya texnologiyalarından geniş istifadə edilməsi, IOTA-nın nəşrlərinin səmərəliliyinin artırılması və digər mühüm məsələlər də müzakirə edildi. Belə forumların əhəmiyyəti ondadır ki, IOTA-ya üzv ölkələr biri-birinin vergi inzibatchılığında sahəsindəki yeniliklərini öyrənir, bəzən isə praktik fəaliyyətdə tətbiq edirlər.

- IOTA hazırda vergitutma sahəsində hansı məsələlərin müzakirəsi və həllini prioritet hesab edir?

- IOTA məşvərətçi qurumdur və üzv ölkələrə preventiv xarakterli hansısa təkliflər, tövsiyələr vermir. Biz, sadəcə, vergitutma sahəsində dünyada mövcud olan tendensiyaları, yenilikləri, həllini gözləyən problemləri müzakirə edirik, optimal həll yollarını tapmağa çalışırıq. Bu məsələlərə bağlı üzv ölkələrin səsləndirdikləri təklif və tövsiyələri nəzərə almağa çalışırıq.

Hazırda əsas müzakirə olunan məsələlərdən biri transfer qiyəmətləri ilə bağlıdır. Bundan başqa, vergidən yayınma hallarının qarşısının alınması, iri sahibkarlıq subyektlərinin vergiyə cəlb olunması, vergi cinayətlərinə qarşı səmərəli mübarizənin təşkili üzv ölkələr qarşısında duran həllivacib məsələlərdir. Texniki xarakterli məsələlər də mövcuddur. Məsələn, bir sıra üzv ölkələrdə gömrük və vergi orqanları eyni orqan kimi fəaliyyət göstərirlər. Bu qurumların eyni, yaxud fərqli strukturlar kimi fəaliyyət göstərməsi ilə bağlı müxtəlif fikirlər mövcuddur.

- Azərbaycanın IOTA ilə əməkdaşlığını necə dəyərləndirirsiniz?

- Azərbaycan IOTA-nın fəal və təşəbbüskar üzvlərindən biri olaraq təşkilatın fəaliyyətinə töhfələrini verməyə çalışır. Baş əlaqələndirici şəxslərin forumlarının ardıcıl olaraq Bakıda keçirilməsi Azərbaycanın Vergilər Nazirliyinin təşkilatçılığı sayəsində mümkün olub. Bu qonaqpərvərliyə və yüksək təşkilatçılığa görə nazirliyin rəhbərliyinə təşəkkürümü bildirirəm. Ötən illərdəki əməkdaşlığımı-

zın nəticəsi barədə onu deyə bilərəm ki, Vergilər Nazirliyi daim müasir yeniliklərə, innovasiyalara meyil edən, vergi ödəyicilərinin maraqlarına və mənafeyinə cavab verən islahatlar keçirən bir qurumdur. Məhz bu səbəbdən, IOTA-nın mühüm tədbirləri bu gözəl şəhərdə keçirilir.

Bu günlərdə Vergilər Nazirliyinin vergi ödəyiciləri üçün hazırladığı çoxsaylı broşür və bukletlərlə tanışlıq imkanını oldu. Bu yardımçı vasitələr mənə bir daha nazirliyin müasir iş üslubu və tətbiq etdiyi yeni texnologiyalar əsasında fəaliyyət göstərdiyinə inam yaradı. Hesab edirəm ki, nazirlik üzünə düşən vəzifələrin öhdəsindən uğurla gələ bilər. Eyni zamanda, Azərbaycanı qurumda təmsil edən vergi əməkdaşlarının yüksək hazırlığı - ingilis dilini mükəmməl bilmələri, müzakirələrdə fəal iştirak etmələri mənə də yüksək təəssürat doğurur.

- Vergilər Nazirliyində keçirdiyiniz görüşlər barədə nə deyə bilərsiniz?

- Forum çərçivəsində vergilər naziri cənab Fazil Məmmədovla, nazir müavini cənab Sahib Ələkbərovlə və digər rəhbər şəxslərlə faydalı görüşlərimiz oldu. Nazirliyin bir neçə qurumunun işi ilə yaxından tanışlıq imkanını qazandıq. Bu görüşlərdə IOTA və Azərbaycan arasında əməkdaşlıq məsələlərini müzakirə etdik, buradakı vergi sisteminin müasir vəziyyəti və inkişaf istiqamətləri barədə bizə ətraflı məlumat verdilər. Həmin görüşlərə əsaslanıb onu deyə bilərəm ki, Azərbaycanın vergi orqanları fəaliyyətlərində dünyanın ən müasir texnoloji yeniliklərini tətbiq etməyə çalışırlar. Xüsusən də fiziki və hüquqi şəxslərin elektron qeydiyyatı, elektron bəyanatların təqdim olunması, elektron auditin təşkili, vergi və rüsumların elektron formada ödənilməsi və digər yeniliklər təqdir olunmalıdır.

Bir sözlə, Azərbaycanın Vergilər Nazirliyinin həyata keçirdiyi innovasiyalar mənə yaxşı mənada heyretləndirdi. Düşünürəm ki, vətəndaş olduğum İcveçrənin vergi orqanlarının Azərbaycanlı həmkarlarından öyrənməli olduğu çox şey var...

Samir MUSTAFAYEV

Dövlət vergi orqanlarına işə qəbul olunmaq üçün namizədlərin müsabiqəsi başa çatmışdır

Sayca 8-ci olan bu müsabiqədə iştirak etmək üçün 2367 nəfər qeydiyyatdan keçərək elektron ərizə ilə müraciət etmiş, 229 nəfərin ərizəsi yaş həddləri, ixtisasları uyğun olmadığından qəbul edilməmiş, 2138 nəfər müsabiqənin test imtahanı mərhələsində iştirak hüququ qazanmışdır.

Namizədlərdən 1716 nəfəri vergi xidmətinə işə qəbullu bağlı keçirilən test imtahanında iştirak etmiş, onlardan 541 nəfər namizəd növbəti mərhələyə buraxılmışdır. Bundan sonra işə vergi orqanlarına

işə qəbul olunmaq üçün müsabiqənin 2-ci mərhələsi - namizədlərlə müsahibə keçirilmişdir. Müsahibəni Vergilər Nazirliyinin Müsabiqə Komissiyası aparmışdır. Müsahibə hər bir namizədlə fərdi qaydada aparılmış, namizədlərin bilik və bacarıqları, ümumi dünyagörüşü yoxlanılmışdır.

Hər iki mərhələni uğurla başa vurmuş 290 nəfər namizəd Vergilər Nazirliyinin kadr ehtiyatına daxil edilmiş və tezliklə onların vakant iş yerlərinə yerləşdirilməsinə başlanacaqdır.

İnteraktiv vergi xidmətləri

Təcrübə göstərir ki, elektron xidmətlərdən daha səmərəli istifadə etmək üçün vergi ödəyicilərinin, ümumiyyətlə vətəndaşların müntəzəm məlumatlandırılmasına ehtiyac var. Bunu nəzərə alaraq, Vergilər Nazirliyinin göstərdiyi elektron xidmətlər barədə təlimat səciyyəli yazıları diqqətinizə təqdim etməyi məqsəda uyğun hesab edirik.

Elektron bəyannamənin qəbulu

Vergilər Nazirliyi tərəfindən elektron bəyannamənin qəbulu vergi ödəyicilərinin Bəyannamə Tərtibatı Proqramından (BTP) istifadə etməklə bəyannamə, hesabat və arayışların elektron formada tərtib edilərək vergi orqanına təqdim edilməsini əhatə edir. Xidmət tam avtomatlaşdırılıb və ödənişsiz həyata keçirilir. Xidmətin icra müddəti isə istifadəçinin tələb olunan məlumatları daxil etməsindən və bunun informasiya sistemində emalı müddətindən asılıdır. Bu xidmətdən Vergi Məcə-

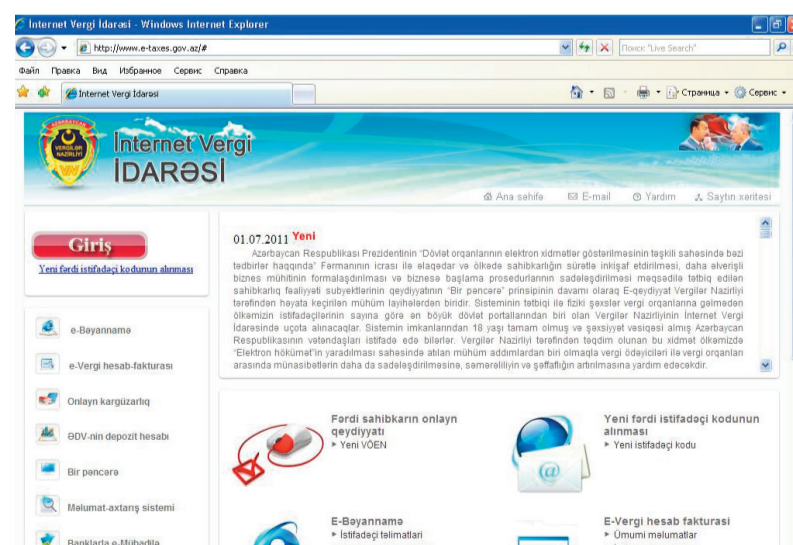
ləsi ilə müəyyən edilmiş qaydada vergi ödəyicisinin eyniləşdirilmə nömrəsi (VÖEN) almış şəxslər <http://www.e-taxes.gov.az> və <http://www.e.gov.az> ünvanına daxil olmaqla istifadə edə bilərlər. İnteraktiv xidmətin istifadəçilərinin Bəyannamə Tərtibatı Proqramı, Vergilər Nazirliyi tərəfindən verilmiş şifrəsi, parolu və ya gücləndirilmiş elektron imzası olmalıdır. Bunlardan istifadə etməklə istifadəçi bəyannamə, hesabat və ya arayışı elektron formada tərtib edir və sistemə daxil olduqda həmin bəyannamə, hesabat və ya arayışı vergi orqanına təqdim etmək imkanını yaranır. Bəyannamə, hesabat və arayışlar sistemə daxil edilərək istifadəçi tərəfindən təsdiqləndiyi andan sistemdə qeydiyyata alınmış olur və ona 16 rəqəmli qeydiyyat nömrəsi əks olunmuş bildiriş verilir.

Sorğunun yerinə yetirilməsindən aşağıdakı hallarda imtina edilir və sistem tərəfindən bu barədə istifadəçinin ekranına müvafiq mesajlar verilir:

- istifadəçi kodu, parol və ya şifrəsi səhv olarsa;
- vaxtı keçmiş olarsa;
- fərdi sahibkar vəfat etmiş olarsa;
- VÖEN səhv olarsa;
- idarə kodu (ÖVİ kodu) səhv olarsa;
- səyyar vergi yoxlaması aparılan dövr üzrə;
- mükəlləfiyyəti uyğun deyilsə;
- bəyannamə, hesabat və arayışın dövrü səhv göstərilərsə.

İmtina üçün əsas olmadıqda bəyannamə, hesabat və arayışlar qəbul edilir.

Bəyannamə, hesabat və arayışlar BTP vasitəsilə elektron formada tərtib edilərək təqdim ediləndikdə vergi ödəyicisinin avtomatik olaraq bildiriş təqdim edilir və bəyannamə, hesabat və ya arayış təqdim olunmuş hesab edilir. Elektron xidmətin göstərilməsi zamanı aparılan proseslərə Vergilər Nazirliyinin proqram təminatı vasitəsilə onlayn qaydada nəzarət edilir.

Vergi borcu barədə arayışın verilməsi üçün müraciətin qəbulu

Vergi borcu barədə arayışın verilməsi üçün müraciətin qəbulu elektron xidməti borclu vergi ödəyicilərinin vergi borcu barədə arayışlar üzrə müraciətlərinin qəbulunu və onların cavablandırılmasını əhatə edir. Vergi borcu barədə arayışlar müraciət qeydiyyatı alındığı gündən etibarən 15 gündən gec olmayaraq təqdim edilir. Vergi ödəyicisi tərəfindən edilmiş müraciət cavablandırılma-

raq onun elektron ünvanına göndərilir. Vergi ödəyicisi vergi borcu barədə arayışı kağız formasında da qeydiyyatda olduğu vergi orqanlarından əldə edə bilər. Xidmət ödənişsiz həyata keçirilir və xidmətdən vergi orqanlarında qeydiyyatda alınan hüquqi və fiziki şəxslər <http://www.e-taxes.gov.az> ünvanına daxil olmaqla istifadə edə bilərlər. Elektron xidmətin göstərilməsi üçün hər hansı sənəd tələb olunmur. Xidmət təqdim olunan elektron ünvandan müvafiq menyü vasitəsi-

lə seçilərək qəbul edildikdən sonra ərizə forması avtomatik olaraq sistem tərəfindən doldurulub icra olunması üçün aidiyyəti yerli vergi orqanına göndərilir.

Sorğu təqdim olunan elektron ünvandan müvafiq menyü vasitəsilə seçilərək qəbul edildikdən sonra sistem tərəfindən avtomatik olaraq doldurularaq hazırlanır. Təqdim edilən sorğu Vergilər Nazirliyi tərəfindən qəbul olunur, qeydiyyatda alınaraq vergi ödəyicisinə 16 rəqəmli qeydiyyat nömrəsi verilir və aidiyyəti şöbəyə göndərilir. Həmin şöbədə sənədlərə baxılır, müraciətin növü müəyyənləşdirilir və 15 gün müddətində müraciətin növünə uyğun olaraq cavab məktubu hazırlanaraq vergi ödəyicisinin elektron ünvanına göndərilir.

Vergi borcu barədə arayışın verilməsi üçün edilən müraciətlər bütün hallarda cavablandırılır. Elektron xidmətin göstərilməsinə Vergilər Nazirliyinin informasiya texnologiyaları və proqram təminatı şöbəsi məsuliyyət daşıyır.

AYTƏN

Regionların inkişafı ilə bağlı üçüncü Dövlət Proqramı hazırlanacaq

Regionların tarazlı və yüksək inkişafı dövlətin həyata keçirdiyi iqtisadi siyasətin başlıca istiqamətlərindəndir. 2004-cü ildən başlayaraq icra olunan dövlət proqramları regionların sosial-iqtisadi inkişafına yol açmaqla yanaşı, ümumilikdə bölgələrdəki mövcud əmək ehtiyatlarından, təbii və iqtisadi potensialdan səmərəli istifadə edilməsi son nəticədə bütün rayonlarda insanların həyat şəraitinin və rifahının yüksəlməsinə səbəb olub. Bölgələr arasında iqtisadi tarazlığın təmin olunması, rayonların sosial həyatında müşahidə edilən fərqin aradan qaldırılması strateji hədəflərə nail olunduğunu təsdiqləyir. Yeni iş yerlərinin yaradılması, əhalinin məşğulluğunun təmin edilməsi bütövlükdə bütün rayonların sosial həyatında ciddi dəyişikliklərə gətirib çıxarıb.

Respublikası regionlarının 2009-2013-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramının icrasının dördüncü ilinin yekunlarına həsr olunmuş konfransında iştirak edən Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, müasir dövrdə ölkəmizin sürətli inkişafına nail olmaq üçün kifayət qədər geniş proqramlar icra edilir. Ölkə başçısı bildirdi ki, ikinci proqramın icrası başa çatdıqdan sonra yeni Dövlət Proqramı hazırlanacaq: «Artıq üçüncü Dövlət Proqramının hazırlanması ilə bağlı işlər başlamalıdır. Əminəm ki, 2014-cü ildə üçüncü Dövlət Proqramı - beşillik proqram qəbul ediləcəkdir. O proqramda edə bilmədiyimiz, yəni çatdırı bilmədiyimiz məsələlər öz əksini tapacaqdır və beləliklə, ölkəmizin uğurlu, dayanıqlı inkişafı təmin ediləcəkdir».

İqtisadi İnkişaf Nazirliyinin (İİN) Regionların inkişafı və dövlət proqramları şöbəsinin müdiri Sahib

ləri yerinə yetirməyi əsas hədəf kimi qarşıya qoyub. Regionların sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı proqram üzrə davamlı olaraq əlavə tədbirlər planı hazırlanıb və həyata keçirilir. Bu əlavələr yeni dövrün tələblərindən irəli gəlir, innovasiyaların tətbiqi zərurətindən yaranır. Bu gün ölkənin hər bir guşəsində quruculuq işlərinin aparılması, yeni yolların çəkilməsi, su və kanalizasiya xətlərinin dəyişdirilməsi, qazlaşdırma işləri, məktəb, xəstəxana və digər sosial obyektlərin istifadəyə verilməsi hazırkı inkişaf mərhələsinin reallıqlarıdır. Birinci və ikinci dövlət proqramlarında nəzərdə tutulan məqsədlərin yerinə yetirilməsi, xüsusilə də rayonlardakı mövcud sosial infrastrukturların və kommunal xidmət sektorlarının tam yenidən qurulması artıq 2013-cü ildən sonrakı dövrdə yeni tədbirlərin həyata keçirilməsinə yol açacaq. Regionlarda elektrik enerjisi, qaz,

müasir tələblərə cavab verən, ixrac potensialı qeyri-neft sənaye müəssisələrinin yaradılmasına, innovasiyaların tətbiqinin genişləndirilməsinə yönəldiləcəkdir.

Artıq İİN tərəfindən regionlardakı qeyri-neft ehtiyatlarının istehsal imkanlarını artırmaq üçün strateji tədbirlər planı müəyyən edilmişdir. Azərbaycan yaxın 7-8 ildə ümumi daxili məhsulun həcmi 2 dəfə artımağa, əsas etibarilə qeyri-neft sektorunun hesabına təmin etməyi iqtisadi prioritetlərdən biri kimi müəyyən edib. Proqnozlara görə, iqtisadi artım qeyri-neft sektorunun, sənayenin və informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının inkişafına təminat yaradacaq. Bunun üçüncü regionlardakı iqtisadi ehtiyatlara yeni texnoloji yanaşma tələb olunur.

Həyata keçiriləcək tədbirlər sayəsində Azərbaycanın makroiqtisadi sabitliyi daha da möhkəmlənəcək, iqtisadiyyatın diversifikasiyası genişləndəcək, aqrar sektorda intensiv metodların tətbiqi sürətlənəcək, bölgələrdə sənayeləşmə yeni mərhələyə qədəm qoyacaq, iqtisadi rayonlarda sənaye şəhərciklərinin yaradılması reallaşacaq, regionların ixrac potensialı güclənəcək. Regionlarda yeni texnologiyalarından istifadə imkanlarının genişlənməsi sayəsində innovativ iqtisadiyyata keçid tam təmin olunacaq, biznes və investisiya mühiti daha da yaxşılaşacaq, insanların sosial rifahı və insan kapitalının inkişafı yüksələcək.

E.LRUS CƏFƏRLİ

Akif Musayev

Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin Vergi siyasəti və strateji araşdırmalar Baş İdarəsinin rəisi

Rakurs

Vergi nəzarəti və onun təkmilləşdirilməsi

«Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında»

Azərbaycan Respublikasının 1 yanvar 2013-cü il tarixdən qüvvəyə minmiş Qanunu ilə Məcəlləyə edilmiş dəyişikliklərin müəyyən hissəsi vergi nəzarətinin təkmilləşdirilməsi məqsədini daşıyır

Vergi nəzarəti dövlət idarəçiliyinin əsas funksiyalarından biri olmaqla vergi qanunvericiliyinə əməl edilmənin təmin olunmasına yönəldilən və vergi orqanları tərəfindən həyata keçirilən fəaliyyət deməkdir. Vergi nəzarəti funksiyasının yaranması obyektiv səbəblərdən irəli gəlmişdir: müəyyən qazanca və əmlak malik şəxslərdən qazancın bir hissəsinin dövlət xəzinəsinə əvəzsiz qaydada vergi şəklində alınması həmişə insanlarda müxtəlif yollarla vergi azaltmağa istəyi yaratmışdır. Bu, bir tərəfdən vergi ödəyicisinin əmlak maraqlarına, digər tərəfdən isə dövlətin maliyyə-vergi maraqlarına toxunmuşdur. Belə olan vəziyyətdə vergi münasibətində meydana çıxan rəsmi maraqların qorunması üçün qanunvericiliklə müəyyən edilmiş vergi öhdəliklərinin tam və vaxtında yerinə yetirilməsini təmin edən mexanizmin yaradılmasına zərurət yaranır ki, bu da vergi nəzarəti mexanizmi adlandırılır.

Vergi nəzarəti mexanizminin müəyyən edilməsi, ilk növbədə, bu nəzarəti həyata keçirən orqanın təyin olunmasını, vergilərin hesablanması və ödənilməsinin tənzimləyən normaların yaradılmasını nəzərdə tutur. Vergi nəzarətinin həyata keçirilməsi əksər hallarda vergi ödəyiciləri tərəfindən önlənən vergidən yayınmaların aşkar olunması və onların aradan qaldırılması məqsədlərindən irəli gəlir.

Qeyd etmək lazımdır ki, vergi sahəsində ictimai münasibətlərin inkişafının müasir səviyyəsi, habelə vergi inzibatiyyətinin daimi olaraq təkmilləşdirilməsinə olan ehtiyac vergi nəzarəti mexanizminin mütəmadi qaydada yenidən baxılmasını və onun səmərəliliyinin artırılmasını tələb edir.

Beynəlxalq təcrübədə vergi nəzarəti mexanizminin müəyyən olunması və təkmilləşdirilməsi zamanı aşağıdakı prinsiplər əsas götürülür:

- ◆ qanunvericilik aktlarının tələblərinə düzgün riayət olunmasını tələb edən qanunilik prinsipi;
- ◆ qanunvericilik normalarının dini, milli, irqi və sosial baxımdan vergi ödəyiciləri arasında diskriminasiya xarakterli daşıya bilməzliyi barədə hüquqi bərabərlik prinsipi;
- ◆ insan azadlığının, insan ləyaqətinin və əxlaqının qorunmasını tələb edən vətəndaş hüquqlarının qorunması prinsipi;
- ◆ dövlət orqanlarının fəaliyyətinin aşkarlığını təmin edən və bu barədə məlumat əldə etmək hüquqlarını möhkəmləndirən aşkarlıq prinsipi;
- ◆ qanunvericiliyin tələblərini pozan hər bir şəxsin məsuliyyətə cəlb olunmasını nəzərdə tutan məsuliyyətlik prinsipi.

Bunlardan əlavə, vergi nəzarətinin həyata keçirilməsinin ümumi qəbul edilmiş prinsipləri də vardır ki, buraya müstəqillik prinsipi, planlılıq prinsipi, obyektivlik və etibarlılıq prinsipi, vergi nəzarətinin nəticələrinin sənədləşdirilməsi prinsipi və digər dövlət orqanları ilə qarşılıqlı əlaqələr prinsipi aid edilir.

Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində təbii qüvvədən sonrakı dövr ərzində vergi nəzarətinin səmərəliliyinin artırılması istiqamətində qanunvericilikdə edilmiş dəyişikliklər yuxarıda göstərilən prinsiplər nəzərə alınmaqla həyata keçirilmişdir.

«Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının 1 yanvar 2013-cü il tarixdən qüvvəyə minmiş Qanununda vergi nəzarətinin nəticələrinin sənədləşdirilməsi və vergi ödəyicilərinin hüquqlarının qorunması prinsiplərinə uyğun olaraq səyyar və kameral vergi yoxlamalarının, operativ vergi nəzarətinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində bir sıra dəyişikliklər edilmişdir.

Vergi nəzarətinin nəticələrinin sənədləşdirilməsi prinsipi üçün olaraq Vergi Məcəlləsində edilmiş dəyişikliklər bu Məcəllənin 37.4-cü və 50.6-cı maddələrindəki dəyişiklikləri göstərmək olar. 37.4-cü maddəyə edilmiş dəyişikliyə əsasən, verginin kameral qaydada hesablanması zamanı vergi ödəyicisinə bildiriş deyil, vergi orqanının qərarının göndərilməsi nəzərdə tutulur. Bu dəyişiklik «İcra haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun və kameral vergi yoxlamasının nəticələrinin inzibati-prosesual qanunvericiliyin tələblərinə uyğun qaydada rəsmiləşdirilməsini nəzərdə tutur.

Vergi Məcəlləsinin 50.6-cı maddəsinə edilmiş dəyişikliklə səyyar vergi yoxlamasının nəticələrinin sənədləşdirilməsi ilə bağlı bu Məcəllənin 39-43-cü və 46-49-cu maddələrinin operativ vergi nəzarətinə də şamil edilməsi müəyyən olmuşdur.

Vergi yoxlamalarına ayrılmış vaxtdan, insan resurslarından səmərəli istifadə olunmasının və vergi ödəyicilərinin hüquqlarının genişləndirilməsinin təmin edilməsi məqsədilə Vergi Məcəlləsinə yeni 38.7-ci maddə əlavə edilmişdir. Bu maddədə səyyar vergi yoxlamalarının uzadılması müddətinə 9 aylıq məhdudiyət qoyulmaqla səyyar vergi yoxlamasının uzadılmasının halları müəyyən olunmuşdur. Bunlara şəxsin olduğu yerin müəyyən edilməsi, vergi ödəyicisinin rəhbərinin və ya fərdi sahibkarın müvəqqəti olaraq əmək qabiliyyətinin itirilməsi, mütəxəssisin dövlət edilməsi, ekspertizanın keçirilməsi, yoxlamaya zəruri olan sənədlərin alınması üçün əlavə vaxtın tələb olunması ilə bağlı hallar aid edilmişdir.

Bunlarla yanaşı, Vergi Məcəlləsinin növbədənə sonrakı səyyar vergi yoxlamaları, xronometraj metodu ilə müşahidələrin keçirilməsi, vergi ödəyicilərinin uçotu ilə bağlı maddələrində edilmiş digər dəyişikliklər həm vergi nəzarətinin səmərəliliyinin artırılmasının, həm də vergi ödəyicilərinin qanuni maraqlarının qorunmasının təmin olunması məqsədini daşıyır.

«Evlərə optika» modeli e-xidmətlərin tətbiqini sürətləndirəcək

Yeni layihə ödənişlərin elektron formada həyata keçirilməsinin miqyasını genişləndirəcək

Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyi (RİTN) «İnformasiya-kommunikasiya texnologiyaları ili» çərçivəsində ən mühüm layihələrindən biri olan genişzolaqlı internet şəbəkəsinin qurulmasına start verib. Dövlət Neft Fondu (DNF) ilə birgə həyata keçirilən layihənin əsas hədəfləri 2013-cü ilə qədər ən ucqar kənd yerləri də daxil olmaqla ölkənin bütün yaşayış məntəqələrinin yüksək sürətli genişzolaqlı internet xidmətlərinə çıxışının təmin olunmasına başa çatdırmaqdır. Üç il ərzində icra olunaacaq layihəyə təxminən 350 milyon manat vəsait sərf olunacaq. DNF 2013-cü ildə genişzolaqlı optik şəbəkənin qurulmasına 103 milyon, növbəti iki ildə isə 250 milyon manat investisiya yönəldəcək.

«Evlərə optika» modeli adlanan bu layihə çərçivəsində telekommunikasiya şəbəkəsinin müxtəlif istiqamətlərinə, ucqar yaşayış məntəqələrinə və magistral şəbəkədə ATSDən 2 km-dən çox məsafədə yerləşən telefon şkaflarına fiber-optik kəbel xətlərinin çəkilişi, kommunika-

siya və transmissiya qurğularının yeni xidmətlərə uyğun modernləşdirilməsi, telefonlaşdırılmamış yaşayış massivlərinin, çoxmərtəbəli binaların, qışmon telefonlaşdırılmamış yaşayış məntəqələrinin ən yeni texnologiyalarla təchiz edilməsi nəzərdə tutulur. Layihə başa çatdıqdan sonra respublikamızda internetin sürətində əhəmiyyətli dəyişikliklər baş verəcək. 2015-ci ilə qədər və sonrakı dövrdə əhali Bakı şəhərində 30-100 Mbit/saniyə, digər iri şəhərlər və rayon mərkəzlərində isə 10-30 Mbit/saniyə, qəsəbə və kənd yerlərində 10 Mbit/saniyə sürətində genişzolaqlı internet təmin ediləcək.

Mütəxəssislərin fikrincə, «Evlərə optika» layihəsi ölkədə genişzolaqlı internet şəbəkəsinin qurulması ilə yanaşı, elektron xidmətlər sektoruna da müsbət təsir göstərəcək. Azərbaycan Internet Forumunun rəhbəri Osman Gündüzün fikrincə, bu layihə e-xidmətlərin inkişafında yeni mərhələ hesab edilə bilər: «Genişzolaqlı internet vətəndaşların hər yerdə elektron xidmətlərə çıxışında mühüm rol oynayır. Elektron xidmətlərin əhəliyə genişzolaqlı internet xidmətləri üzərindən təklif olunması dövlət və özəl sektorun yeni e-

xidmətləri istifadəyə verməsinə şərait yaradacaq. Genişzolaqlı girişin inkişafında əsas üstünlük rabitonin optik xətlərinə verilməkdir ki, bu prosesdə də yaxın üç ildə başa çatması nəzərdə tutulur. Hazırda region ölkələri arasında informasiya xidmətlərinin göstərilməsi üçün yetərli infrastruktura malik olan Azərbaycanda daxil bazarda elektron xidmətlərin göstərilməsini təmin etməklə ehtək gücündə olacaq. Orta Asiya, İran, Gürcüstan kimi ölkələr respublikamızın bu sahədəki imkanlarından yararlanla biləcəklər».

O.Gündüz hesab edir ki, yeni layihə, həmçinin, ölkəmizin ümumdünya elektron məkanına daha sürətli inteqrasiyasının təmin edilməsi, «elektron hökumət»lə bağlı islahatların miqyasının genişləndirilməsi və yeni qabaqcıl texnologiyaların tətbiqinə stimül verəcək. Layihə internet xidmətlərinin qiymətlərinin aşağı salınmasına təsir edəcək, mobil rabitə bazarının inkişafına öz töhfəsini verəcək.

RİTN-dən bildirildiyinə görə, genişzolaqlı internet şəbəkəsinin qurulması e-xidmət növlərinin artma-

sına səbəb olacaq, dövlət qurumlarının «Elektron hökumət» portalına inteqrasiyası sürətlənəcək, onların yeni xidmətlərə qoşulmasına imkan yaradacaq. Hazırda portala 36 qurum qoşulub və onun vasitəsilə 168 elektron xidmət göstərilir. Nazirlikdə fəaliyyət göstərən Milli Sertifikat Xidmətləri Mərkəzindən 28 dövlət orqanı üzrə 2800-ə yaxın elektron imza əldə edilib. Yeni layihə elektron imzanın tətbiqinin artmasına, e-xidmətlərdən daha keyfiyyətli və təhlükəsiz istifadəyə şərait yaradacaq. Bundan başqa, dövlət orqanları tərəfindən əhali ilə bilavasitə təmasda göstərilən bir çox xidmətlər və onlara görə nəzərdə tutulan ödənişlərin elektron formada həyata keçirilməsinin də miqyası genişləndirəcək. Nazirlikdən verilən məlumata görə, hazırda ölkədə elektron xidmətlərdən əhalinin təxminən 7-8%-i istifadə edir. Bu layihənin başa çatması, eləcə də 2015-ci ildən sonrakı dövrdə İKT ilə bağlı digər layihələrin həyata keçirilməsi sayəsində 2020-ci ilədək ölkəmizdə e-xidmətlərdən istifadə edənlərin çəkisinin ən azı 90%-ə çatdırılması nəzərdə tutulur.

E.CƏFƏRLİ

Vergi ödəyiciləri məlumatlandırılır

Fevralın 21-də Bakı Şəhər Vergilər Departamentində özəl vergi məsləhətçiləri və sahibkarların ictimai təşkilatlarının nümayəndələri ilə görüş keçirilmişdir. Görüşün əsas mövzusu Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsinə edilən əlavə və dəyişikliklər, eyni zamanda elektron xidmətlərin tətbiqi olmuşdur. Tədbiri giriş sözü ilə açan BŞVD-nin Vergi ödəyicilərinə xidmət idarəsinin rəisi Elman Dadaşov qeyd etmişdir ki, Vergi Məcəlləsinin 63 maddəsinə 131 dəyişiklik: ümumi hissədə 28 maddəyə 62 dəyişiklik, xüsusi hissədə isə 35 maddəyə 69 dəyişiklik edilmişdir. Dəyişikliklər, əsasən, dörd istiqaməti əhatə edir: onlardan 9-u vergi

ödəyicilərinin hüquqlarının müdafiəsinə, 31-i vergi ödəyicilərinin mənafelərinin qorunmasına, 51-i vergi inzibatiyyətinin təkmilləşdiril-

məsinə, 20-si vergi nəzarətinin təkmilləşdirilməsinə, 1-i anlayışlara aiddir, 19-u isə redaktə xarakterlidir. Görüşdə vətəndaşlara göstəri-

lən elektron xidmətlərin çeşidinə və keyfiyyətinə görə digər dövlət qurumları arasında Vergilər Nazirliyinin öndə olduğu, hazırda nazirlik tərəfindən 46 elektron xidmət göstərildiyi, yaxın zamanlarda isə daha 11 elektron xidmətin istifadəyə verilməyi tədbir iştirakçılarının nəzərinə çatdırılmışdır.

BŞVD-nin Məlumatlandırma və vergi təbliğatı şöbəsinin rəisi Məhərrəm Əmiraslanov və Vergi ödəyicilərinin qəbulu və xidmət şöbəsinin rəisi Ramil Şəkarov iştirakçılar qarşısında təqdimatla çıxış etmişlər.

Qarşılıqlı diskussiya şəraitində keçən görüşdə vergi ödəyicilərinin sualları ətraflı cavablandırılmışdır.

Hüquq məsləhətxanamız

Samirə Musayeva

Azərbaycan Respublikası
Vergilər Nazirliyinin Hüquq idarəsinin rəisi
vergi ödəyicilərinin suallarına cavab verir.

Sahibkarlıq fəaliyyətinin inkişafı

Vergi qanunvericiliyində sahibkarlıq fəaliyyətinin inkişafı üçün hansı güzəştlər edilmişdir?

Dövlətimizin qarşıya qoyduğu əsas məqsədlərdən biri sahibkarlığın inkişafını təmin etmək və sahibkarlar üçün əlverişli biznes mühiti yaratmaqdır. Buna nail olmaq üçün müxtəlif dövrlərdə vergi sahəsində müəyyən güzəştlər tətbiq edilmişdir. **Məsələn:**

Gəlir vergisi. Sahibkarlıq fəaliyyəti üzrə gəlir vergisinin dərəcəsi 1992-1996-cı illərdə 12-55%, 1996-1999-cü illərdə 12-40%, 2000-2003-cü illərdə 12-35%, 2004-2009-cu illərdə 14-35% olmuşdur. 2010-cu ildən indiki tarixə qədər isə sahibkarlıq fəaliyyəti üzrə gəlir vergisinin dərəcəsi 20%-dir.

Qeyri-sahibkarlıq fəaliyyəti üzrə gəlir vergisinin dərəcəsi 1992-1996-cı illərdə 12-55%, 1996-1999-cü illərdə 12-40%, 2000-2003-cü illərdə 12-35%, 2004-2009-cu illərdə 14-35%, 2010-2012-ci illərdə 14-30% olmuşdur. 2013-cü ildən isə bu fəaliyyət üzrə gəlir vergisinin dərəcəsi 14-25%-dir.

Muzdlu iş üzrə əldə edilən gəlirlərə görə verginin dərəcəsi 1992-1996-cı illərdə 12-55%, 1996-1999-cü illərdə 12-40%, 2000-2003-cü illərdə 12-35%, 2004-2009-cu illərdə 14-35%, 2010-2012-ci illərdə 14-30% olmuşdur. 2013-cü ildən isə muzdlu iş üzrə əldə edilən gəlirlərə görə verginin dərəcəsi 14-25%-dir.

Mənfəət vergisi üzrə verginin dərəcəsi 1992-1996-cı illərdə 35%, 1997-1998-ci illərdə 32%, 1999-cu ildə 30%, 2000-2002-ci illərdə 27%, 2003-cü illərdə 25%, 2004-2005-ci illərdə 24%, 2006-2009-cu illərdə 22% olmuşdur. 2010-cu ildən indiki tarixə qədər isə mənfəət vergisi üzrə verginin dərəcəsi 20%-dir.

Əlavə dəyər vergisi üzrə verginin dərəcəsi 1992-ci ildə 0% və 28%, 1993-2000-ci illərdə 0% və 20% olmuşdur. 2001-ildən bəri isə əlavə dəyər vergisi üzrə verginin dərəcəsi 0% və 18%-dir.

«Banklar və digər kredit təşkilatları tərəfindən fiziki şəxslərin əmanətləri üzrə ödənilən faizlərin gəlir vergisindən azad edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının 27 oktyabr 2009-cu il tarixli 903 nömrəli Qanunu ilə banklar və digər kredit təşkilatları tərəfindən fiziki şəxslərin əmanətləri üzrə ödənilən faizlər 2010-cu il yanvarın 1-dən 3 il müddətinə, «Banklar və digər kredit təşkilatları tərəfindən fiziki şəxslərin əmanətləri üzrə ödənilən faizlərin gəlir vergisindən azad edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının 28 dekabr 2012-ci il tarixli 542 nömrəli Qanunu ilə banklar və digər kredit təşkilatları tərəfindən fiziki şəxslərin əmanətləri üzrə ödənilən faizlər 2013-cü il yanvarın 1-dən 1 (bir) il müddətinə gəlir vergisindən azad edilmişdir.

«Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının 21 dekabr 2012-ci il tarixli 509 nömrəli Qanunu ilə:

- Fiziki və hüquqi şəxslərin sənaye və texnologiyalar parkı ilə bağlı fəaliyyətləri 7 il müddətində gəlir, mənfəət, ƏDV, torpaq, əmlak vergilərindən azad edilmişdir.
- Əsas vəsaitlərin (vəsaitin) yenidən qiymətləndirilməsindən yaranan artım gəlir, mənfəət, əmlak vergilərindən azad edilmişdir.
- Vergi Məcəlləsinin 102.3-102.5-ci maddələrində qeyd edilmiş şəxslərin vergi tutulmayan aylıq gəlirinin məbləği artırılmışdır.

RƏQƏMLƏRİN DİLİ İLƏ

- Keçən il ölkə sənayesinin müxtəlif sahələrində çalışan muzdlu işçilərin sayı əvvəlki illə müqayisədə **4,8%** artaraq **173,3 min** nəfər təşkil etmişdir. Onların orta aylıq əməkhaqqı **14,9%** artaraq **599,1 manata** çatmışdır. Qeyri-dövlət sənaye müəssisələrində çalışan işçilərin əməkhaqqı isə **11,8%** artaraq **692,7 manat** təşkil etmişdir.

Ölkədə əmək pensiyalarının əhəliyə sabit və dayanıqlı çatdırılmasını təmin etmək məqsədilə bir sıra işlər həyata keçirilmiş, qanunvericilik bazası zənginləşdirilmişdir. Bunun nəticəsində köhnə pensiya sistemində mövcud olan nöqsanlar aradan qalxmış, beynəlxalq təcrübədə özünü doğrultmuş üçpilləli struktura (baza, sığorta və yığılma) əsaslanan əmək pensiyaları sistemi qəbul edilmişdir. Məcburi dövlət sosial sığortasında fərdi uçot sistemi yaradılmışdır və vətəndaşların pensiya təminatının fərdi uçotun məlumatları əsasında aparılması həyata keçirilir.

Avtomatlaşdırılmış pensiya təyinatına keçidin əsas elementi

2006-cı il yanvarın 1-də tətbiq olunan «Əmək pensiyaları haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanununa əsasən, əmək pensiyaları fərdi hesaba toplanan pensiya kapitalına əsasən hesablanmağa başlamışdır. Fərdi uçotun tətbiqindən sonra sığortaedənlər tərəfin-

Gələcəyin etibarlı təminatı

dən təqdim olunmuş «Məcburi dövlət sosial sığorta haqqı üzrə sığortaolunanlar haqqında məlumat»da göstərilən məcburi dövlət sosial sığortasına cəlb olunan gəlir və ödənilmiş məcburi dövlət sosial sığorta haqqı barədə məlumatlar hər bir sığortaolunanın fərdi şəxsi hesabında öz əksini tapır.

Hər ay işəgötürən tərəfindən fərdi şəxsi hesaba əməkhaqqına uyğun olaraq sosial sığorta haqqının köçürülmə-köçürülməməsini öyrənmək sığortaolunanları maraqlandıran başlıca məsələlərdəndir. Artıq Dövlət Sosial Müdafiə Fondu tərəfindən təqdim olunan yeni elektron xidmət sayəsində hər bir sığortaolunan fərdi şəxsi hesabına yığılan vəsait barədə məlumatları əldə edə bilər. Vətəndaşların pensiya təminatında şəffaflığın təmin olunması baxımından mühüm rol malik «Sığortaolunanlara məlumatların verilməsi» adlı müasir məlumatlandırma sistemi vasitəsilə hər bir sığortaolunan öz

Maliyyə şəffaflığının təmin olunmasında auditin inkişafı mühüm əhəmiyyət kəsb edir

Azərbaycan Respublikası Auditorlar Palatasının sədri, iqtisad elmləri doktoru, professor Vahid Novruzovun müsahibəsi

- Vahid müəllim, şəffaflığın artırılması və maliyyə nəzarətinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində Auditorlar Palatasının rolunu necə qiymətləndirmək olar?

- Çox əlamətdar haldır ki, ölkə başçısının 2012-ci il 5 sentyabr tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş «Korrupsiyaya qarşı mübarizəyə dair 2012-2015-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı»nda audit xidmətinin təkmilləşdirilməsinə xüsusi bölmə ayrılmış və bir sıra mühüm işlərin yerinə yetirilməsi Auditorlar Palatasına tapşırılmışdır. Müstəqil audit sahəsində beynəlxalq standartların tətbiqi ilə əlaqədar tədbirlərin davam etdirilməsi, beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla «Auditor xidmətinin inkişaf konsepsiyasının (2012-2020-ci illər)» layihəsinin hazırlanması, məcburi auditdən yayınmaya görə inzibati məsuliyyətin tətbiqi ilə bağlı mexanizmlərin müəyyən edilməsi üçün tədbirlər görülməsi (Vergilər Nazirliyi ilə birgə), daxili audit haqqında qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi üzrə təkliflərin hazırlanması (Maliyyə Nazirliyi və Hesablama Palatası ilə birgə) bu tədbirlər arasında xüsusi yer tutur.

- Milli Fəaliyyət Planında auditə xüsusi önəm verilməsi auditin özündə müəyyən problemlərin mövcudluğundan xəbər vermirmi?

- 2000-ci ilin əvvəllərindən başlayaraq bütün dünyada investorlar və bazar iştirakçılarının, o cümlədən dövlətlərin özünü də auditə etibarının azalması kimi neqativ bir proses müşahidə olunmaqdadır. 2008-2009-cu illərdən güclənən dünya maliyyə böhranı auditor hesabatlarına münasibəti bir qədər də dəyişmişdir. Belə bir sual yaranır: necə olur ki, auditorların müsbət rəy verdikləri qurumların fəaliyyətində sonradan çox ciddi qüsurlar, fırıldaqçılıq və korrupsiya halları özünü büruzə verir, müsbət audit hesabatının verilməsindən cəmi bir neçə ay sonra banklar və digər qurumlar müflisləşir.

Bizim fikrimizcə, bütün bunların əsasında auditin klassik prinsiplərindən ən birincisi kimi qiymətləndirilən müstəqillik prinsipinin pozulması durur. Müstəqillik prinsipinin pozulması - obyektivliyin pozulmasına gətirib çıxarır.

Təsədüfi deyildir ki, Avropa Komissiyasının müzakirəyə çıxardığı «Yaşıl sənədə»də auditin rolunun gücləndirilməsi və auditorun müstəqilliyinin qorunması kimi müd-

dəalar ön plana çəkilmişdir. Bu proses indinin özündə də davam etməkdədir.

Auditorlar Palatasının son illər apardığı sorğular zamanı respondentlərin bir hissəsi auditin aparılması səviyyəsinə, qanunvericiliyin tələblərinə riayət edilməməsinə, auditorun peşəkarlığının və sərbətliliyinin kifayət qədər olmamasına, yoxlama apararkən auditorun əhəmiyyətli nöqsanları aşkar etməməsinə, auditorun müqavilədə öz üzərinə götürdüyü öhdəlikləri tam həcmdə icra etməməsinə, obyektivlikdən uzaq olmasına və qərəzli mövqe tutmasına, verilən rəyin subyektin fəaliyyəti haqqında tam və dolğun mənzərə yaratmasına və auditor tərəfindən məxfiliyyə əməl edilməməsinə narazılıqlarını bildirmişlər.

- Belə olan halda auditin gələcək inkişafını necə görürsünüz?

- Yeri gəlmişkən qeyd etmək istəyirəm ki, artıq beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla auditor xidmətinin inkişaf konsepsiyası layihəsinin hazırlanması üçün Auditorlar Palatasında mütəxəssislərin iştirakı ilə işçi qrup yaradılmışdır. Auditin inkişaf konsepsiyasının hazırlanması bir sıra məsələlərə müasir yanaşma tələb edir. Bunlardan biri iqtisadiyyatda auditin rolu və əhəmiyyətini düzgün müəyyənləşdirməkdir. Biz belə bir yanaşmanı dəstəkləyirik ki, audit yalnız mühasibat və maliyyə hesabatlarının düzgünlüyünün müəyyənləşdirilməsi ələti kimi yox, həm də bu hesabatlılığın keyfiyyətinin yüksəldilməsinə və bütövlükdə iqtisadiyyatın səmərəliliyinə xidmət edən mühüm infrastruktur sahəsi kimi qəbul edilməlidir. Başqa sözlə, müasir şəraitdə təsdiqedicilikdən təsdiqedicilikə keçilməlidir. Audit mühasibat uçotunun aparılması və hesabatlılığın normativ aktlara uyğunluğunun yoxlanılması ilə yanaşı, təsərrüfat subyektlərinin maliyyə vəziyyətinin qiymətləndirilməsinə, onların fəaliyyətinin təhlilinə və inkişaf perspektivlərinin müəyyənləşdirilməsinə öz töhfəsini verməlidir.

Digər bir mühüm məsələ idarəetmədə qərarlar qəbul edilərkən informasiya riskinin optimal səviyyə

yədə olmasına auditin təminatı verilməsidir.

- Məcburi auditdən yayınmanın qarşısının alınması həllini çoxdan gözləyən problemlər sırasında mıdır...

- Prezident İlham Əliyevin təqdimatı əsasında Milli Məclis 2011-ci il fevralın 11-də Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsinə «Məcburi auditdən yayınma» adlı yeni maddə əlavə etmişdir. Həmin maddəyə əsasən, qanunla nəzərdə tutulmuş hallarda həyata keçirilməli olan məcburi auditdən yayınmağa görə vəzifəli şəxslərin 300 manatdan 600 manatadək, hüquqi şəxslərin 1500 manatdan 2500 manatadək cərimə edilməsi nəzərdə tutulur. Təəssüf ki, konkret tədbirlər görülməyindən bu sahədə ciddi irəliləyiş yoxdur. Hesab edirəm ki, hazırlanacaq konsepsiyada bu məsələ də öz həllini tapmalıdır.

- Milli Fəaliyyət Planında beynəlxalq standartların tətbiqinə xüsusi önəm verilməmişdir. Bu sahədə hansı işlərin həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur?

- Korrupsiyaya qarşı mübarizəyə dair Milli Fəaliyyət Planında müstəqil audit sahəsində beynəlxalq standartların tətbiqi ilə əlaqədar tədbirlərin davam etdirilməsi auditor xidmətlərinin təkmilləşdirilməsinin vacib istiqaməti kimi Auditorlar Palatasına tapşırılmışdır. Beynəlxalq standartların tətbiqi istiqamətində görülən işlər ölkəmizdə bazar iqtisadiyyatına keçid mərhələsinin başa çatmasına uyğun olaraq və dövlət başçısının tövsiyə və tapşırıqları əsasında həyata keçirilir. Bu sahədə qarşımızda duran ciddi vəzifələrə hüquqi və normativ bazanın davamlı olaraq təkmilləşdirilməsi və müntəzəm yenilənməsi, keyfiyyətə nəzarət sisteminin təkmilləşdirilməsi, kadrların hazırlanması və ixtisaslandırılması təkmilləşdirilməsi, müvafiq normativ bazanın monitorinqi və beynəlxalq standartların tətbiqinə uyğunlaşdırılması daxildir. Bu işlərə 2010-cu ildən başlanılmış və Beynəlxalq Mühəsiblər Federasiyası, Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi ilə birgə həyata keçirilir.

- Vergilər Nazirliyi və Auditorlar Palatası arasında partnyorluq sazişi müəssisələrdə maliyyə şəffaflığının təmin olunması yolunda mühüm addım hesab edilir. Sazişə uyğun olaraq indiyədək hansı işlər görülmüşdür?

- Bu iki qurum arasında əməkdaşlıq sazişi 2004-cü ildən mövcuddur. Hələ 2005-ci ildə «Azərbaycan

Respublikasının 2006-cı il dövlət büdcəsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiq edilməsi barədə» ölkə başçısının 2005-ci il 16 noyabr tarixli fərmanında göstərilir ki, «Vergilər Nazirliyinə və Auditorlar Palatasına tapşırılsın ki, qanunvericiliyə əsasən məcburi auditdən keçməli olan təsərrüfat subyektlərində maliyyə şəffaflığını artırmaq, dövlət büdcəsinə və büdcədən kənar fondlara vergi və ayırmaların müvafiq hesabatlarla düzgün əks etdirilməsini təmin etmək məqsədilə zəruri tədbirlər görsünlər». Bu tapşırığın icrasını istiqamətində hər iki qurum məhsuldar əməkdaşlıq etmiş, müəyyən irəliləyişlərə nail olunmuşdur.

Əməkdaşlıq sazişi audit və vergi sahəsində qanunun aliliyi prinsipinin bərqərar olması, sahibkarlıq subyektlərinin maliyyə və vergi hesabatlarında şəffaflığın təmin edilməsi, korrupsiyaya şərait yaradan halların aradan qaldırılması və qabaqcıl tədbirlərin görülməsi, vergidən və auditdən yayınma hallarının aradan qaldırılması və bütövlükdə Azərbaycanda həyata keçirilən sosial-iqtisadi islahatlar nəticəsində əldə edilən nailiyyətlərin möhkəmləndirilməsi sahəsində Vergilər Nazirliyinin və Auditorlar Palatasının fəaliyyətlərinin əlaqələndirilməsi məqsədini daşıyır və uğurla icra olunur. Qeyd etməliyəm ki, bizim tərəfimizdən həmin məqsədlərə Vergilər Nazirliyinə edilən çoxsaylı müəssisələrə istisnasız olaraq yüksək səviyyədə baxılmışdır. Əməkdaşlığımız nəticəsində auditin tənzimlənməsi sahəsində, xüsusilə auditdən yayınmanın qarşısının alınmasında mühüm tədbirlər həyata keçirilmiş, bir neçə normativ-hüquqi sənəd layihə hazırlanmış və müvafiq orqanlar tərəfindən qəbul edilmişdir.

Hazırda Vergilər Nazirliyi ilə əməkdaşlığımızda yeni mərhələ başlanmışdır. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 5 sentyabr tarixli sərəncamı ilə təsdiq edilmiş «Korrupsiyaya qarşı mübarizəyə dair 2012-2015-ci illər üçün Milli Fəaliyyət Planı»nın 13.3-cü - «Məcburi auditdən yayınmaya görə inzibati məsuliyyətin tətbiqi ilə bağlı mexanizmlərin müəyyən edilməsi üçün tədbirlər görülməsi» bəndinin icrası ilə əlaqədar kompleks tədbirlər həyata keçirilir. Yaxın vaxtlarda birgə tədbirlərin təşkilində nəzərdə tutulmuşdur. Əminlik ki, məhsuldar əməkdaşlığımız ölkəmizdə maliyyə şəffaflığının təmin edilməsinə və artırılmasına öz töhfəsini verəcəkdir.

Müsahibəni hazırladı:
Rəşad SADIQOV

lumat» menyusunu seçməklə sığortaolunanlar illər ərzində toplanmış pensiya kapitalı barədə məlumatları əldə edirlər. «Məcburi dövlət sosial sığortasına cəlb olunan gəlirlər və ödənilmiş məcburi dövlət sosial sığorta haqqı barədə məlumatların əldə edilməsi» menyusunu seçəndə isə açılan pəncərədə lazım olan ili seçməklə həmin il ərzində məcburi dövlət sosial sığortasına cəlb olunan gəlirlər, ödənilmiş məcburi dövlət sosial sığorta haqqı, sığortaedənin adı, VÖEN-i və DSMF-dəki uçot nömrəsi barədə məlumatlarla ekranda tanış olmaq mümkündür.

Pensiyaların maliyyələşməsi qrafiki irəli çəkilecək

DSMF-dən bildirildiyinə görə, müəssisə və təşkilatlar tərəfindən əməkhaqqı ödənişləri, adətən, ayın sonunda həyata keçirildiyindən sosial sığorta haqlarının fonda köçürülməsi də ayın sonunda düşürdü ki, bu da xərclərin müəyyən fasilələrlə maliyyələşdirilməsinə səbəb olurdu. Bunun notiasında pensiyaların vətəndaş-

ların hesablarına köçürülməsində gecikmələr yaranır və bu da narazılığa səbəb olurdu. Bu səbəbdən də pensiyaların ölkə üzrə maliyyələşdirilməsi qrafiki bir qədər irəli çəkilecək. Belə ki, xəzinədarlıq orqanları tərəfindən pensiyaların vətəndaşların şəxsi hesablarına köçürülməsi Naxçıvan Muxtar Respublikası üzrə hər ayın 11-dək, Bakı şəhərinin rayonları üzrə hər ayın 13-dək, əhalisi məcburi köçkün olan rayonlar üzrə hər ayın 16-dək, respublika tabeli şəhərlər üzrə hər ayın 18-dək, digər rayonlar üzrə hər ayın 24-dək, hərbi qulluqçular və xüsusi rütbəli şəxslər kateqoriyasından olan pensiyacılar üzrə hər ayın 29-dək yerləşdiriləcək. Qrafiklə müəyyən olunmuş tarixlər istirahət və bayram günlərinə təsadüf etdikdə, istirahət və bayram günlərindən sonrakı iş günündə icra ediləcəkdir. Bayramlar və dövlət əhəmiyyətli tədbirlər olduğu aylarda bu qrafikin müəyyən olunmuş vaxtdan əvvəl icrasının həyata keçirilməsi nəzərdə tutulur.

Xocalı soyqırımı

«Bütövlükdə Azərbaycan xalqına qarşı yönəldilmiş Xocalı soyqırımı öz ağlasığmaz qəddarlığı və qeyri-insani cəza üsulları ilə bəşər tarixində bir vəhşilik aktıdır. Bu soyqırımı, eyni zamanda, bütün bəşəriyyətə qarşı tarixi bir cinayətdir. Xocalı faciəsi - Ermənistanın millətçi, vəhşi qüvvələri tərəfindən Azərbaycana qarşı edilən soyqırımıdır - vəhşiliyin görünməmiş təzahürüdür».

Heydər ƏLİYEV

Ermənilərin tarix boyu Azərbaycan xalqına qarşı törətdiyi ən dəhşətli cinayətlərdən biri də 1992-ci ilin 25 fevralından 26-na keçən gecə Xocalı şəhər sakinlərinə qarşı etdiyi vəhşiliklər, soyqırımı hadisəsidir. Həmin gecə insanlıq hissini itirmiş erməni quldurları keçmiş sovet ordusunun 366-cı motorcu alayının hərbiçiləri ilə birgə tək Azərbaycan xalqına deyil, bütövlükdə bəşəriyyətə, insanlığa qarşı cinayət törətmiş, yüzlərlə dinc insan - yaşlı, uşaq

liyyotsuz davranışların, baş verənlərə biganə yanaşmanın məntiqi nəticəsi olaraq dinc, əliyalın Xocalı sakinləri təcridatna kimi silahlanmış erməni vəhşiləri və rus hərbiçiləri ilə üz-üzə qalmış və nəticədə faciənin miqyası daha da böyümüşdü.

...Xocalı şəhəri ilə quru yolla əlaqə hələ 1991-ci ilin oktyabrında tamamilə kəsilmişdi və gediş-gəliş yalnız vertolyotlarla mümkün idi. İki ay sonra - 1991-ci il dekabrın 15-də Cə-

qun ümumi qəbul edilmiş prinsipləri, Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsi ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri Xocalı soyqırımının dəhşətli cinayət kimi tanınmasına tam əsas yaradır.

Beynəlxalq hüququn tələblərində bu cür cinayətlərə görə məsuliyyət cəlb etmə müddətində tətbiq olunmaması isə ona dəlalət edir ki, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münasibəti zamanı törədilmiş dəhşətli cinayətlərdən, o cümlədən

sədi beynəlxalq ictimaiyyəti Xocalı soyqırımı ilə bağlı məlumatlandırmaq, qətlə bəyənəlxalq aləmdə mənəvi-siyasi qiymət verilməsinə və bu soyqırımının qurbanlarının xatirəsinin anılmasına nail olmaqdır. Bunun nəticəsi olaraq, 2010-cu ilin yanvar ayının 31-də İslam Konfransı Təşkilatına üzv dövlətlərin Parlament İttifaqının (İKT Pİ) Uqandanın paytaxtı Kampala şəhərində keçirilən və 51 ölkənin parlament heyətləri başçılarının iştirak etdiyi VI sessiyasında forumun təşəbbüsü ilə «İKGF ilə İKT Pİ arasında əməkdaşlıq haqqında» qətnamə qəbul edilib.

İKGF-nin Mədəniyyət və İctimai Əlaqələr Departamenti Dialoq üzrə baş əlaqələndiricisi Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə həyata keçirilən «Xocalıya ədalət» beynəlxalq kampaniyası çərçivəsində irəli sürülən qətnamədə Xocalı faciəsinə «Erməni silahlı qüvvələri tərəfindən dinc əhalinin kütləvi qətlə» və «İnsanlıq qarşı cinayət» kimi qiymət verilib. Qətnamədə «Xocalıya ədalət» beynəlxalq kampaniyasına həm milli,

və qadın bir neçə saatın içində öldürülmüş, onlara qarşı ən dəhşətli işgəncə və təhqiramiz əməllər həyata keçirilmişdir. Bu faciə inandırılmaz dərəcədə dəhşətli faktlara, miqyasına və mahiyyətinə görə tarixdə Xatın, Lidisa, Oradur kimi soyqırmları ilə, bəşəriyyətə qarşı törədilmiş cinayətlərlə birgə xatırlanır.

21 il əvvəl baş vermiş həmin müdhiş gecədə məqsədli və əvvəlcədən planlaşdırılmış şəkildə 613 nəfər amansızcasına qətlə yetirilmiş, cinayətkarlar hətta meyitlərin təhqir edilməsindən belə çəkinməmiş, insanların baş, qol və digər bədən üzvlərini kəsmiş, gözlərini çıxarmış, başlarının dərisini soymuşlar. Həmin qadınların qeyri-ənənəvi şəkildə öldürülməsi, meyitlərlə insanlığa ləkə gətirəcək bir şəkildə davranılmışdır.

Həmin müdhiş gecədə qətlə yetirilənlərdən 83-ü uşaq, 106-sı qadın, 70-i isə qoca idi. Qətləmə nəticəsində 8 ailə tamamilə məhv edilmiş, 25 uşaq hər iki valideynini, 130 uşaq isə valideynlərindən birini itirmişdir. 487 nəfər yaralanmış, 1275 nəfər girov götürülmüş, 150 nəfər itkin düşmüşdür. İtkin düşənlərin çoxunun, girov götürülənlərin isə bəzisinin aqibəti hələ də məlum deyildir.

Xocalı faciəsi XX əsrin ən dəhşətli soyqırımı kimi Azərbaycan xalqının qan yaddaşına yazılmışdır. Ermənilərin məkrli siyasətinin mahiyyətini incəliyinə kimi duyan ulu öndər Heydər Əliyev 1995-ci il fevralın 25-də Təzəpər məscidindəki çıxışında demişdir: «Xocalı hadisələri bir daha onu göstərdi ki, ermənilər Azərbaycanın təkə torpaqlarına göz dikmək, ərazimizi qəsb etmək yox, xalqımıza qarşı soyqırımı törətmək kimi vəhşi bir yola düşmüşlər. Bu, Xocalı hadisələrində özünü açıq-aşkar büruzə verdi».

Təəssüflə qeyd etməliyik ki, bu faciəyə zəminin, şəraitin tədricən bir neçə ay əvvəldən yaradılmasına baxmayaraq, o dövrdə Azərbaycan rəhbərlik edən şəxslər təsirli tədbirlər görməmişdilər. Məhz belə məs-

milli kəndi ermənilər tərəfindən yandırılmış, bir neçə gündən sonra isə Meşəli kəndinə öndürülmüşdü. Lakin baş verənlər, faciənin necə sürətlə və qarşılaşılmaz şəkildə Xocalıya yaxınlaşdığı hamıya məlum olduğu halda, mərkəzdə siyasi ehtiraslar qızışmış, hakimiyyət uğrunda ölüm-dirim savaşına başlanmışdı. Münaqişə zonasında isə halqa daralır, faciə Xocalıya daha da yaxınlaşmaqda davam edirdi. Faciə baş verməzdən bir ay əvvəl - 1992-ci ilin yanvarında Xocalıya elektrik enerjisinin nəqli də tamamilə kəsilmişdi.

Beləliklə, Xocalı şəhəri tam mühasirəyə alınmış, faciənin baş verməsi qarşılaşılmaz bir prosesə çevrilmişdi.

Faciə baş verdikdən sonra da mərkəzdə hakimiyyət uğrunda mübarizə dayanmamış, əksinə, bu fürsətdən istifadə edib Azərbaycan hakimiyyət dəyişikliyi prosesi başlamışdı. Baş hakimiyyət uğrunda mübarizəyə qarşı olan rəhbərliyi Xocalı faciəsinə biganə yanaşır, dəhşətli, dözülməz vəziyyətə düşən xocalılara dövlət tərəfindən hər hansı kömək edilmir, faciəyə siyasi-hüquqi qiymət verilməsi istiqamətində heç bir əməli fəaliyyət göstərilmirdi.

Məhz ümummilli lider Heydər Əliyev hakimiyyətə qayıtdıqdan sonra Xocalı soyqırımına dövlət səviyyəsində münasibət bildirildi və ulu öndərin rəhbərliyi ilə bu faciəyə düzgün siyasi-hüquqi qiymət verildi, bütövlükdə hadisənin səbəbləri və iştirakçıları aydın şəkildə göstərildi. Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 1994-cü il fevralın 24-də Xocalıda baş verənlər Milli Məclisdə müzakirə olundu. Ölkə Prezidentinin sərəncamı ilə 26 fevral - Xocalı faciəsi günü elan edildi. Heydər Əliyevin «Azərbaycanlıların soyqırımı haqqında» 26 mart 1998-ci il tarixli fərmanı ilə ilk dəfə faciənin dəqiq siyasi qiyməti verildi, günahkarlar göstərildi. Adı çəkilən fərman, beynəlxalq insan haqları haqqında aktlar, BMT nizamnəməsi, beynəlxalq hüqu-

Xocalı soyqırımından nə qədər vaxt ötsə də, həmin cinayətləri törətmiş şəxslər məsuliyyətdən yayınmağa çalışırdı. Beynəlxalq hüquq normalarına görə, soyqırımı cinayəti törətmiş şəxslərin mühakiməsi və cəzalandırılması labüddür.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin siyasi irsini uğurla davam etdirən Prezident İlham Əliyev də hakimiyyəti dövründə Xocalı faciəsinin beynəlxalq miqyasda birmənalı şəkildə soyqırımı aktı kimi tanınması üçün əldən gələni edir. Ölkə başçısının «...düşünürəm ki, müstəqil, güclü və demokratik Azərbaycan dövlətinin mövcudluğu və getdikcə inkişaf etməsi Xocalı şəhidlərinin ruhuna təsəlli ola bilər» - fikirləri və bu amala daha uğurla reallaşması istiqamətindəki ardıcıl və qətiyyətli fəaliyyəti qeyd etdiyimiz fikri bir daha təsdiq etmiş olur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin tapşırığı ilə son illər bu soyqırımı hadisəsinin bütün dünyada tanınması və ədalətli siyasi-hüquqi qiymətinin verilməsi istiqamətində geniş ideoloji-intellektual işlər görülür. Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, YUNESKO-nun və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri, Milli Məclisin deputatı Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərliyi altında həyata keçirilən işlər də öz bəhrəsini verməkdədir. Xüsusilə son illər Azərbaycan həqiqətləri, mədəniyyətimiz, Dağlıq Qarabağın tarixinə dair əsərlər, Xocalı faciəsi haqqında kitablar, filmlər, stendlər dünyanın hər yerində nümayiş etdirilir.

İslam Konfransı Təşkilatı (İKT) Gənclər Forumunun (İKGF) Mədəniyyət və İctimai Əlaqələr Departamenti Dialoq üzrə baş əlaqələndiricisi Leyla Əliyevanın təşəbbüsü ilə təsis edilən, 2009-cu ilin fevralında fəaliyyətə başlayan və hazırda uğurla davam etdirilən «Xocalıya ədalət» beynəlxalq informasiya və təşviqat kampaniyası da Xocalı həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasında öz töhfəsini verməkdədir. Bu kampaniyanın məq-

həm də beynəlxalq səviyyədə tam dəstək verməyə çağıran bənd də öz əksini tapıb. Qətnamə beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən Xocalı soyqırımı «İnsanlıq qarşı cinayət» kimi tanıyan ilk sənəddir.

Son illər özində dünya dövlətlərinin qanunvericilik orqanlarında Xocalı soyqırımı insanlığa qarşı yönəlmiş cinayət aktı kimi dəyərləndirilməkdə və bu istiqamətdə xüsusi qətnamələr qəbul olunmaqdadır. Bununla yanaşı, ABŞ-ın Xocalı soyqırımını tanıyan və bu cinayəti qınayan ştatlarının sayı hər il artmaqdadır. Artıq Massaçusets, Texas, Nyu Cersi, Corciya və Meynin ardınca Nyu-Meksiko və Arkanzas ştatları da Xocalı qırğını tanıyıblar. Bununla yanaşı, 2011-ci ilin dekabr ayında Meksika, 2012-ci ilin fevral ayında Pakistan, apreldə isə Kolumbiya Xocalı soyqırımını rəsmən tanıyıb. Bir müddət öncə isə Çexiya Respublikası Avropa İttifaqının üzvləri arasında Ermənistanı dinc Xocalı sakinlərinin qətləməsinə görə rəsmən pisləyən və bu hərəkətləri insanlığa qarşı cinayət kimi tanıyan ilk dövlət olub. Fevralın

ayının 7-də Çexiyanın adı qanunvericilik orqanının Deputatlar Palatasının Beynəlxalq Əlaqələr Komitəsi 21 il əvvəl «erməni hərbi bölmələri tərəfindən Azərbaycanın işğal olunmuş Xocalı şəhərində 613 müdafiəsiz dinc sakinin vəhşicəsinə qətlə yetirilməsi ilə törədilmiş qırğına görə» Ermənistanı pisləyən qətnaməni yekdilliklə qəbul edib.

«Nahaq qan yerdə qalmır. Xocalı müsibətinin də beynəlxalq aləmdə öz qiymətini alacağı və günahkarların gec-tez öz layiqli cəzalarına çatacağı təbiidir». Ulu öndər Heydər Əliyevin bu müdrik sözləri bütün azərbaycanlılar üçün bir mayak rolunu oynayır və haqqın-ədələtin gec-tez öz yerini tutacağına ümid və inam yaradır.

Allah bütün şəhidlərimizə rəhmət eləsin!

Anar ƏLİYEV

Soyqırımını kim kimə qarşı törətmişdir?

1914-1922-ci illərdə qətlə yetirilmiş dinc ermənilərin və müsəlmanların sayı məsələsinə dair

Birinci Dünya müharibəsi illərində, 1922-ci il yayın axırlarına qədər erməni və türk əhalinin birgə yaşadığı ərazinin çox hissəsində ermənilər tərəfindən başlanmış çoxsaylı zorakılıq və qırğın aktları törədilmişdir.

«Azərbaycanın bu günlərdə yaşadığı məqalədə bildirilir ki, zorakılığın məhz ermənilər tərəfindən təhrək edilməsi və türklərin əvvəlcə etnoslararası qarşıdurma-ya və hərbi əməliyyatlar zonasında müxtəlif daxili iğtişaşlara yol verməmək cəhdləri tam sübut edilmişdir».

1914-cü ildən 1922-ci il yay sonuna qədər Anadoluda və Cənubi Qafqazda silahlı erməni bəndələri tərəfindən mülki (dinc) əhali arasında 523.955 müsəlmanın (türk, azərbaycanlı, kürd, çərkəz) dəqiq adları, yaş dəfətlərində onlara aid məlumatlar və onların hansı şəraitdə qətlə yetirilməsi müəyyən edilmişdir. Öldürülmüş şəxslərin adlarının siyahısı və Türkiyə jandarmeriyasının müvafiq sənədləri, o cümlədən şahid ifadələri, adamların həlak olması şəraitinin və ölüm səbəblərinin təsviri Türkiyənin dövlət arxivlərində saxlanılır. Səhəbət məhz ermənilər tərəfindən qətlə yetirilmiş mülki müsəlman əhalinin sənədlər əsasında qeydiyyata alınmış sayından gedir.

Vurğulamaq lazımdır ki, yuxarıdakı rəqəmə itkin düşənlərin, qaradaş məzarlarında dəfn edilənlərin, naməlum şəraitdə öldürülənlərin, habelə zorakılıq təbiiq edilmədən, lakin birbaşa erməni vəhşilikləri nəticəsində - valideynlərin və ya ailəni dolandıran digər yaxınlarının itirilməsi, aclıq, soyuq, dağınıq və xəstəliklər səbəbindən ölmüş şəxslərin sayı daxil deyildir.

«523.955» ədədinə yunan ordusunun və Kilikiyada Fransa ordusundakı erməni legionunun tərəfindən erməni könüllüləri tərəfindən dinc müsəlman əhali arasında qətlə yetirilmiş qurbanların sayı da daxil deyildir. Bu, sübut olunmuş və inkar edilməsi mümkün olmayan ən minimal rəqəmdir. Qərblə tədqiqatçılar (məsələn, professor C.Makkarti) ermənilər tərəfindən qətlə yetirilən mülki müsəlman əhalinin ümumi sayının təxminən 2,5 milyon olduğunu bildirir.

Hələk olmuş ermənilərin real sayı təxminən 300 min nəfər, yəni həlak olmuş müsəlmanların sayından 8,5 dəfə azdır. Bunların təqribən dördü bir hissəsi mənevəviyyətə pozulmuş Rusiya ordusunun qalıqları ilə birlikdə Ana-

doludan Qafqaza qaçarkən yolda, zorakılıq təbiiq edilmədən ölmüş, təxminən bir o qədəri isə Suriyaya gedərkən yolda, yəni də zorakılıq təbiiq edilmədən ölmüşdür. Həm köçürülməyə qədər, həm də köçürülmə zamanı təqribən 150 min erməni kürdlərin, ermənilərin və qətlə yetirilmiş qohumlarına görə qisas alan türklərin hücumları nəticəsində zorakılıqla öldürülmüşdür.

Öldürülmüş ermənilərin sayının 1,5 milyon olması cəfəngiyyətdir. Birinci Dünya müharibəsi başlanmadan əvvəl aparılmış siyahıyaalmanın nəticələrinə görə, Osmanlı imperiyasında cəmi 1.294.000 erməni yaşayırdı. Erməni Ümumi Xeyriyyə İttifaqının rəhbəri Boqos Nubar Paşa özü etiraf edir ki, müharibənin sonuna qədər azı 700 min erməni salamat qalmışdı. «Deportasiya edilənlərin ümumi sayının 600 mindən 700 minə qədər olması ehtimal edilir. Mənim gətirdiyim rəqəmlər yalnız hazırda müttəfiq qoşunlar tərəfindən tutulmuş ərazilərdə salamat olanların sayını əks etdirir. Deportasiya edilənlərin hələ səhralara səpələnmiş hissəsinə gəldikdə isə bu barədə bizdə indiyə qədər heç bir məlumat yoxdur», - Boqos Nubar Paşa bu sözləri 1918-ci il dekabrın 12-də (yəni Birinci Dünya müharibəsi artıq başa çatandan sonra) Fransa xarici işlər nazirinə ünvanlanmış məktubunda yazırdı.

Təkcə Ermənistan Respublikasına (azərbaycanlılar tərəfindən ermənilərə bağışlanmış İrəvana və Zəngəzura) Anadoludan 420 min qaçqın erməni gəlmişdir (erməni nəticəsində - valideynlərin və ya ailəni dolandıran digər yaxınlarının itirilməsi, aclıq, soyuq, dağınıq və xəstəliklər səbəbindən ölmüş şəxslərin sayı daxil deyildir). «523.955» ədədinə yunan ordusunun və Livandakı erməni legionunun tərəfindən erməni könüllüləri tərəfindən dinc müsəlman əhali arasında qətlə yetirilmiş qurbanların sayı da daxil deyildir. Bu, sübut olunmuş və inkar edilməsi mümkün olmayan ən minimal rəqəmdir. Qərblə tədqiqatçılar (məsələn, professor C.Makkarti) ermənilər tərəfindən qətlə yetirilən mülki müsəlman əhalinin ümumi sayının təxminən 2,5 milyon olduğunu bildirir.

Hələk olmuş ermənilərin real sayı təxminən 300 min nəfər, yəni həlak olmuş müsəlmanların sayından 8,5 dəfə azdır. Bunların təqribən dördü bir hissəsi mənevəviyyətə pozulmuş Rusiya ordusunun qalıqları ilə birlikdə Ana-

Erməni jurnalistin gecikmiş etirafı

Dünyada oxşarı az olan insanlıq faciələrindən biri - Xocalı soyqırımı haqqında indiyə qədər çox yazılıb, çox danışılıb və heç şübhəsiz, tarixin o qaranlıq gününü barədə hələ bizim bilmədiyimiz çox həqiqətlər var. Həmin həqiqətlər çözülməyə açıqdıca Xocalı faciəsinin mahiyyəti və miqyasları daha böyük heyret və ağrı doğurur. Xocalı soyqırımının bilavasitə şahidi olmuş və sonradan Livanın paytaxtı Beyrutda köçmüş erməni jurnalist Davud Xeyriyan «For the Sake of Cross» («Xaç naminə») adlı kitabında günahsız insanlara qarşı törədilmiş vəhşiliyin bəzi detallarını açıqlayıb. Bunun nə məqsədlə yazıldığı tam aydın olmasada, orada əks olunan Xocalı həqiqətinə laqeyd qalmaq olmur.

Kitabın 62-63-cü səhifəsində belə bir qeyd oxuyuruq: «Qafan

adlanan və meyitləri yandırmaq tapşırığı verilmiş xüsusi qrup martın 2-də Xocalının 1 kilometr qərbində yerləşən əraziyə 100 azərbaycanlını meyitini gətirib yandırdı. Meyitlərin daşındığı sonuncu məşində 10 yaşında bir qız uşağını gördüm, başından və əlinədən yaralanmışdı, üz-gözü göyermişdi. Soyuğa, aclığa və ağır yaralarına baxmayaraq, hələ yaşayırdı, güclü nəfəs alırdı. Onun gözlərini ölüm qorxusu bürümüşdü. Bu zaman Tigranyan adlı bir əsgər onu götürüb üst-üstə qalaqlanmış cəsədlərin üstünə atdı. Sonra bütün cəsədləri yandırdılar. Mənə elə gəlirdi ki, yanmaqda olan ölü bədənər arasında bir qışqırıq səsi eşidirdim. Ede biləcəyim bir şey yox idi. Sonra mən Şuşaya qayıtdım. Ermənilər «xaç naminə» döyüşü davam etdirirdilər».

«İKT ili»nə uğurlu start

İlk kommunikasiya peykinin orbitə buraxılması Azərbaycanın informasiya-kommunikasiya texnologiyaları sahəsində regional liderliyini təmin edəcək

Azərbaycanın ilk süni peykinin - «Azerspace-1»-in kosmosa buraxılması respublikamızın yeni tarixinə ön əlamətdar hadisələrdən biri kimi yazıldı. Bununla əlaqədar Azərbaycan xalqını təbrik edən Prezident İlham Əliyevin bəyan etdiyi kimi: «Bu, doğrudan da tarixi bir nailiyyətdir, dövlətimizin böyük qələbəsidir. Bu hadisə göstərir ki, müstəqil Azərbaycan dövləti sürətlə, hərtərəfli inkişaf edir və biz artıq kosmik klubun üzvüyük».

Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyindən verilən məlumata görə, fevralın 15-də peykin günəş panelləri açılıb və reflektorları işə düşüb. Fevralın 19-dan peykin orbitdəki sınaqlarına başlanılıb. Martın əvvəllərindən peykin idarəetməsi tam olaraq «Azərkosmos» ASC-yə təhvil verilməlidir. Peykin idarəsini «Azərkosmos»un mütəxəssisləri qurumun Bakı yaxınlığında yerləşən Əsas Yeriüstü Peyk İdarəetmə Mərkəzindən həyata keçirəcək.

Azərbaycanın ilk milli telekommunikasiya peyki «Azerspace-1»-in 15 il istismar müddəti ərzində ölkəyə 650 milyon ABŞ dolları məbləğində gəlir gətirəcəyi gözləni-

lir. Peykin orbitə buraxılması və yerüstü infrastrukturun yaradılmasına indiyədək 230 milyon dollar xərclənib.

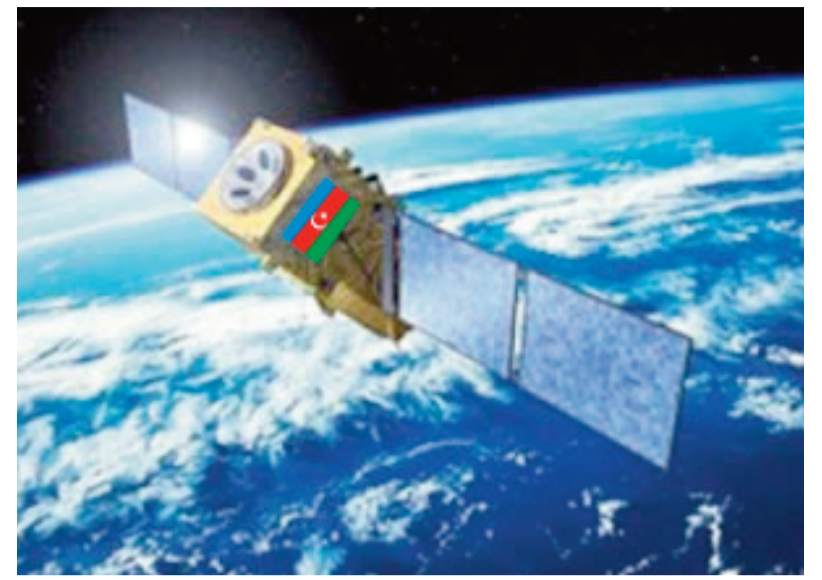
Ekspertlər bu hadisəni Azərbaycanın İKT sektorunun inkişafında keyfiyyətə yeni mərhələnin başlanğıcı kimi dəyərləndirirlər. «Azərkosmos» Səhmdar Cəmiyyətinin sədr müavini Məzahir Quliyev ilk süni peykin orbital mövqeyə çıxarılmasını bu sahədə həyata keçirilən tədbirlərin uğurlu yekunu adlandırır. Süni peykin hazırlanması və orbitə çıxarılması işi qəti arada orbital mövqeyin birgə istifadəsini, həmin il mayın 27-də ABŞ-in «Orbital Sciences Corporation» şirkəti arasında peykin istehsalını nəzərdə tutan müqavilələr imzalanıb. Telekommunikasiya peykinin orbitə çıxarılması, idarə olunması və istismar işlərinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 3 may 2010-cu il tarixli sərəncamı ilə «Azərkosmos» Açıq Səhmdar Cəmiyyəti yaradılıb. Sərəncamla kosmik sənayenin yaradılması və uğurlu inkişafında beynəlxalq təcrübədən istifadə etmək, kosmik fəaliyyət sahəsində elmi-texniki nailiyyətləri və qabaqcıl təcrübəni öyrənmək, bu sahədə dövlət siyasətinin həyata keçirilməsinə dair müvafiq tədbirlərdə iştirak etmək məqsədilə Kosmik Məsələlər üzrə Şura yaradılıb».

Məzahir Quliyev onu da vurğuladı ki, müvafiq qiymətləndirmələrdən sonra ABŞ-in «Orbital Sciences Corporation» şirkəti Azərbaycan peykinin hazırlanması üzrə tenderin qalibi elan edilib. Rəqəbətçi şirkətin müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı keçirilən tenderin qalibi isə Fransanın «Ariane Space» şirkəti olub. Azərbaycanın ilk telekommunikasiya peyki 2013-ci il fevralın 8-də həmin şirkətə məxsus «Ariane-5» raketdaşıyıcısı ilə Fransız Qvineyasının «Kuru» kosmodromundan geostasionar orbitə qaldırılıb. «Peykin imkanlarının

20%-i Azərbaycanın tələbatını ödəmək üçün, qalan 80%-i isə kommersiya məqsədilə istifadə ediləcək. Resursların 44%-i 15 illik müddətə Malayziyanın «Measat» peyk operatoruna icarəyə verilib. Respublikamızda beynəlxalq və şəhərlərarası rabitənin bir hissəsi, teleradio yayımının isə əsas hissəsi peyk rabitəsi vasitəsilə təşkil olunacaq. Relyefimizin 50%-dən çoxunun dağlıq olduğunu və peyk-rabitə sistemlərinin daha operativ təşkilinin mümkünlüyünü nəzərə alsaq, gələcəkdə bu xidmətə tələbatın daha da artacağı gözlənilir».

«Azərkosmos» Səhmdar Cəmiyyətinin sədr müavini hesab edir ki, neft-qaz ölkəsi olan Azərbaycan milli telekommunikasiya peyki vasitəsilə geoloji kəşfiyyat işləri də apara biləcək. Onun sözlərinə görə, milli peyk mümkün fəvqəladə hallar - daşqınlar, torpaq sürüşmələri, yanğımlar barədə operativ məlumatlar əldə etməyə, hadisə yerində kosmik çəkilişlər aparmağa, preventiv tədbirlər həyata keçirməyə imkan verəcək: «Milli peyk informasiya təhlükəsizliyinin gücləndirilməsini, qlobal informasiya məkanına inteqrasiyanı təmin edəcək. Dövlət orqanlarının, hüquqi və fiziki şəxslərin peyk şəbəkələrinə qoşulma imkanlarının genişlənməsi həm də respublikanın istənilən ucqar bölgəsində elektron xidmətlər çeşidinin genişlənməsinə təkan verəcək».

AMEA-nın İnformasiya Texnologiyaları İnstitutunun direktoru

Rasim Əliquliyev hesab edir ki, telekommunikasiya peyki həm Azərbaycanın, həm də Şərqi Avropa, Şimali Amerika, Mərkəzi Asiya ölkələrini əhatə etməklə böyük arealda insanların telekommunikasiyaya olan tələbatını ödəyəcək: «Hazırda fəzada orbital mövqeyə malik 30-a qədər dövlət informasiyaların qitələrarası ötürülməsi və yayımına nəzarət etməklə yanaşı, peyk icarəsindən külli miqdarda gəlir götürür. Respublikamız informasiya-kommunikasiya resurslarına tələbatını tam ödəmək üçün telekommunikasiya peyklərinin hazırlanmasına və orbitə çıxarılmasına xüsusi əhəmiyyət verir. Əlverişli coğrafi mövqedə yerləşən Azərbaycan informasiyanın ötürülməsi və yayımı sahəsində regional liderlik imkanlarını da açıq nümayiş etdirir».

Rasim Əliquliyev bildirdi ki,

telekommunikasiya peyki tam gücü ilə işə düşəndən sonra ölkə ərazisində internet, beynəlxalq telefon danışıqları, televiziya yayımı və peyk xidmətlərinin keyfiyyəti yüksələcək, qiymətlər isə aşağı düşəcək: «Bundan başqa, distansiyon zondlama peyki vasitəsilə xəritələmə, hidrometeorologiya, yerin təkinin öyrənilməsi, geodeziya işlərinin yüksək səviyyədə aparılması mümkün olacaq. Hazırda Azərbaycanın müəyyən ucqar dağlıq yaşayış məntəqələrinə fiber-optik kabellərin çəkilməsi həm rentabillik, həm də keyfiyyət baxımından sərfəli deyildir. Belə yaşayış məntəqələrində «VSAT» stansiyası quraşdırmaqla az məskunlaşmış əhaliyə peyk üzərindən teleyayım, peyk rabitəsi və internet xidmətləri göstərmək daha rentabill olacaq».

S.MUSTAFAYEV

FEVRAL						
I	II	III	IV	V	VI	VII
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28			

vergi təqvim

Qeyd: Verginin ödənilmə və bəyannamənin verilmə müddətinin sonuncu günü təqvimdə göy rənglə seçilmişdir. Həmin gün istirahət və ya bayram gününə düşdüüyü halda, növbəti iş gününə keçirilmişdir.

Ödənilən vergi: 15 fevral - «(5)»
20 fevral - «(1-1)», «3», «4», «8», «10.1», «10.2», «10.3»

«(1-1)» - Gəlir vergisi (xüsusi notariuslar üzrə):

Xüsusi notariusların gəlir vergisi üzrə hesabat dövrü rübdür. Xüsusi notariuslar tərəfindən hər ay ərzində aparılan notariat hərəkətlərinə, habelə notariət hərəkətləri ilə əlaqədar göstərilən xidmətlərə görə alınan haqlardan (xərclər nəzərə alınmadan) 10 faiz dərəcə ilə gəlir vergisi hesablanmalı, hesablənmiş vergi məbləği isə növbəti ayın 20-dən gec olmayaraq dövlət büdcəsinə ödənilməlidir.

«3» - Əlavə dəyər vergisi: ƏDV üzrə hesabat dövrü təqvim ayı sayılır. ƏDV ödəyən vergi ödəyicisi ƏDV-nin bəyannaməsini hər hesabat dövrü üçün hesabat dövründən sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq qeydiyyatda olduğu vergi orqanına verməli və həmin müddətdə vergini dövlət büdcəsinə ödəməlidir.

«4» - Aksiz vergisi: Aksizlər üzrə hesabat dövrü təqvim ayıdır. Aksizli mallar istehsal edildikdə hər hesabat dövrü üçün vergi tutulan əməliyyatlar üzrə aksizlər hesabat dövründən sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq dövlət büdcəsinə ödənilməli və həmin müddətdə vergi orqanına bəyannamə verilməlidir.

«5» - Əmlak vergisi: Əmlak vergisi üzrə hesabat dövrü təqvim ilidir. Əmlak vergisi ödəyicisi olan hüquqi şəxslər cari vergi ödəmələri kimi hər rübdən ikinci ayın 15-dən gec olmayaraq əvvəlki ildəki əmlak vergisinin 20 faizi həcmində dövlət büdcəsinə vergi ödəyirlər. Əvvəlki hesabat ilində əmlak vergisi ödəyicisi olmayan və növbəti ildə bu verginin ödəyicisi olan, habelə yeni yaradılmış və əmlak vergisi ödəyicisi olan hü-

quqi şəxslər əmlakın əldə edildiyi rübdən sonrakı hər rübdən ikinci ayın 15-dən gec olmayaraq həmin əmlaka görə hesablanmalı illik əmlak vergisi məbləğinin 20 faizi miqdarında cari vergi ödəmələrini həyata keçirirlər. Cari vergi ödəmələri vergi illi üçün vergi ödəyicisindən tutulan verginin məbləğinə aid edilir.

«8» - Mədən vergisi: Mədən vergisi üzrə hesabat dövrü təqvim ayıdır. Mədən vergisinin ödəyiciləri hesabat ayı üçün faydalı qazıntıların çıxarıldığı aydan sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq vergini ödəyir və bəyannamə verirlər. Yerli əhəmiyyətli tikinti materialları üzrə mədən vergisi yerli (bələdiyyə) büdcəyə ödənilir və bələdiyyələrə mədən vergisinin bəyannaməsi verilir. Yerli əhəmiyyətli tikinti materiallarına kəpik-kirəmit gilləri, tikinti qumları, çınqıl xammalı aid edilir.

«10.1» - Muzdlu işlə əlaqədar ödəmə mənbəyində tutulan vergi: Muzdlu işlə əlaqədar ödəmə mənbəyində vergi tutan ƏDV və sadələşdirilmiş vergi ödəyicilərinin bu ödəmələr üzrə hesabat dövrü vergi illi, digər vergi ödəyicilərinin hesabat dövrü isə rübdür. Muzdlu işləyən fiziki şəxslərə ödəmələr verən hüquqi şəxslər və fərdi sahibkarlar muzdlu işləyən fiziki şəxslərin hesablanmış aylıq gəlirinə gəlir vergisini hesablamalı və hesablənmiş məbləği növbəti ayın 20-dən gec olmayaraq dövlət büdcəsinə ödəməlidirlər.

Muzdlu işlə əlaqədar ödəmə mənbəyində tutulan vergilər barədə bəyannaməni ƏDV və sadələşdirilmiş verginin ödəyiciləri hesabat ilindən sonrakı ilin yanvar ayının 31-dən

gec olmayaraq, digərləri isə hesabat rübü başa çatdıqdan sonra növbəti ayın 20-dən gec olmayaraq vergi orqanına təqdim etməlidirlər.

«10.2» - Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə ödəmə mənbəyində tutulan vergi: Həyatın yığım sığortası və pensiya sığortası üzrə bağlanmış sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildikdə, aparılan ödəmələrdən ödəmə mənbəyində tutulan verginin hesabata dövrü rübdür.

Həyatın yığım sığortası və pensiya sığortası üzrə bağlanmış sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verilmədikdə, sığorta haqları ödəyən sığortaçılar fiziki şəxslərin hesablanmış aylıq gəlirinə gəlir vergisi hesablamalı və hesablənmiş vergini növbəti ayın 20-dən gec olmayaraq dövlət büdcəsinə ödəməli və gəlirin ödənilməsi rübdən sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq bəyannaməni vergi orqanına təqdim etməlidirlər.

«10.3» - Ödəmə mənbəyində tutulan digər vergilər: ƏDV və sadələşdirilmiş verginin ödəyicilərinin muzdlu işlə əlaqədar aparılan ödəmələri istisna olmaqla, ödəmə mənbəyində tutulan digər vergilər üzrə hesabat dövrü rübdür.

Hüquqi şəxslər və fərdi sahibkarlar qeyri-dövlət pensiyaları və ödəmə mənbəyində vergiyə cəlb olunan digər ödəmələri verərkən bu gəlirlərdən vergini tutmalı, tutulmuş məbləği gəlirin ödənilməsi rübdən sonrakı ayın 20-dən gec olmayaraq dövlət büdcəsinə köçürməli və həmin müddətdə də bəyannaməni vergi orqanına təqdim etməlidirlər.

Mehdi Babayev

«Professional MÜHASİB» jurnalının baş redaktoru, sərbəst auditor

Audit

Sadələşdirilmiş vergi ödəyicilərinin icarə gəlirlərindən vergilərin hesablanması

«Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında» Azərbaycan Respublikasının 2012-ci il 21 dekabr tarixli 509-IVQD nömrəli Qanununa əsasən Vergi Məcəlləsinə edilmiş dəyişikliklər və əlavələr içərisində öz aktuallığı ilə seçilən məsələlərdən biri də icarə haqlarının hesablanması ilə bağlıdır.

Vergi Məcəlləsində icarə əməliyyatları əks etdirilən müddəaların məzmunlarına aydınlıq gətirək.

Məcəllənin 14.3.5-ci maddəsinə görə Məcəllənin 124.4-cü maddəsinə müvafiq olaraq daşınmaz əmlakın (yaşayış fondu istisna olmaqla) vergitutma məqsədləri üçün aylıq icarə haqqının məbləğinin müəyyən edilməsi zərurəti yaranmış halda, bazar qiyməti nəzərə alınmaqla vergilərin hesablanması həyata keçirilə bilər. 124.4-cü maddədə isə göstərilir ki, Azərbaycan Respublikasında daşınmaz əmlakın (yaşayış fondu istisna olmaqla) vergitutma məqsədləri üçün aylıq icarə haqqının məbləği bu Məcəllənin 14-cü maddəsinə uyğun olaraq bazar qiyməti nəzərə alınmaqla müəyyən edilir.

Bu maddələr vergi ödəyicisi tərəfindən vergi orqanına təqdim edilən bəyannamələrdə əks etdirilən icarə dövrüylərinin (icarə haqqının məbləğinin) birmənalı olaraq vergi orqanları tərəfindən qəbul edilməməsi və ya vergitutma məqsədləri üçün mütləq qaydada bazar qiyməti nəzərə alınmaqla vergilərin hesablanması tələbini əks etdirmir. Vergi ödəyicisinin bağladığı icarə müqavilələrində nəzərdə tutulan icarə haqları bazar qiymətlərindən kənarlaşmadığı halda, sözsüz ki, vergi orqanları tərəfindən qanuni müdaxilələr olmayacaqdır. Məsələ ondadır ki, xüsusi olaraq icarə haqlarının qiymətləndirilməsi işi vergi orqanlarının bilavasitə özlərinin əməkdaşları tərəfindən həyata keçirilən bir proses deyildir və bunun üçün bu sahədə peşəkar qiymətləndiricilərin cəlbə nəzərdə tutula bilər. Qiymətləndirici tərəfindən vergi orqanına təqdim olunan bazar qiymətləri ilə icarə müqavilələrində təbiiq olunan icarə qiymətləri arasında Məcəlləyə uyğun olaraq əhəmiyyətli fərqlər müəyyən edilmədiyi halda, vergi ödəyicisinin təqdim etdiyi bəyannamələrdəki dövrüylər əsas götürüləcəkdir. Lakin vergitutma məqsədləri üçün icarə qiymətlərinə qoyulan bu tələb vergi ödəyicisinin icarə müqavilələrindəki qiymətlərin aşağı salınmasına və ya əvəzsiz icarəyə verilməsinə məhduddiyə qoymur. Xüsusi mülkiyyət növünə aid olan şəxslər nizamnamələrində və ya daxili qaydalarında başqa hallar nəzərdə tutmadığı halda, Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsinə uyğun olaraq əmlakını əvəzsiz olaraq istifadəyə verə bilər, həmçinin tərəflər arasında icarə qiymətlərinin müəyyənlişdirilməsi və ya razılaşdırılması (qiymətlərin aşağı və ya yuxarı rəvəkəti) müstəqil həyata keçirilir. Vergi Məcəlləsində nəzərdə tutulan tələb yalnız vergitutma məqsədləri daşıyır.

Məcəllənin 218.2-ci maddəsində göstərilir ki, əmlakın icarəyə verilməsindən gəlir əldə edən şəxslərin sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi olmaq hüququ yoxdur. Bu mad-

dəyə dəstək olan 219.2-ci maddəyə görə, sadələşdirilmiş vergini ödəyən (bu Məcəllənin 218.1.1.2-ci maddəsində göstərilən şəxslər istisna olmaqla) hüquqi şəxslər ƏDV-nin, mənfəət vergisinin və əmlak vergisinin, hüquqi şəxslər yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyətini həyata keçirən fiziki şəxslər isə bu fəaliyyətdən əldə etdiyi gəlirlərə sadələşdirilmiş vergini tətbiq etmək hüququna malikdirlər.

Lakin 218.2-ci maddə vergi ödəyicisinin bütövlükdə sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi olmaq hüququnu özləndirir. Bu maddənin məntiqi sonluğu Məcəllənin 221.7-ci maddəsinə təamamlanır. Bu maddəyə görə, əmlakın icarəyə verilməsindən gəlir əldə edən şəxslər bu fəaliyyətlə yanaşı, digər fəaliyyət növləri ilə məşğul olduqda, bu Məcəllənin 218.1-ci maddəsinin müddəaları nəzərə alınmaqla, digər fəaliyyətdən əldə etdiyi gəlirlərə sadələşdirilmiş vergini tətbiq etmək hüququna malikdirlər. Bu halda əmlakın icarəyə verilməsi fəaliyyəti üzrə əldə edilən gəlirlərin və xərclərin uçotu hər bir fəaliyyət növü üzrə ayrılıqda aparılır.

219.2-ci maddənin leksik mənasına görə, vergi ödəyicisi yalnız (bütövlükdə) sadələşdirilmiş vergiyə cəlb olunan əməliyyatları aparırsa (və ya əməliyyatları üzrə), mənfəət vergisinin ödəyicisi deyildir. Sadələşdirilmiş vergi ödəyicisinin ayrıca icarə gəlirləri olduğu halda, ayrıca götürülmüş icarə gəlirlərindən yaranan mənfəətə uyğun olaraq mənfəət vergisi ödənilməlidir. Belə çıxır ki, sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi eyni vaxtda iki vergi mükəlləfiyyətinin: həm sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi, həm də mənfəət vergisinin ödəyicisi ola bilər. ƏDV ödəyicisi zərurəti isə Məcəllənin 155.1-ci maddəsinə uyğun olaraq yarana bilər. Yəni 155.1-ci maddədə göstərilən hədd daxilində vergi ödəyicisi hər iki vergi mükəlləfiyyətinə malik ola bilər.

Əslində, Məcəlləyə yeni əlavə edilmiş 221.7-ci maddə vergi ödəyiciləri üçün tam əhəmiyyət daşıyır. Məsələn, baxmayaraq ki, gəlirlərinin tam əksəriyyəti digər fəaliyyətdəndir, lakin təsadüfi olaraq balaca bir sahəsin icarəyə verən sadələşdirilmiş vergi ödəyicisi az miqdarda icarə gəliri əldə etdiyinə görə mütləq qaydada (bütövlükdə) mənfəət və bunun ardınca əmlak vergisinə cəlb olunması vergi ödəyicisinin vergi yükünün artırılmasına gətirib çıxara bilərdi. Yaxud da Məcəllənin 155.1-ci maddəsində göstərilən hədd daxilində yalnız icarə gəlirləri olan vergi ödəyicisi sadələşdirilmiş vergitutma obyektinə çərçivəsində digər fəaliyyətlə məşğul olmağa başladığıda, digər fəaliyyətdən əldə etdiyi gəlirlərinə sadələşdirilmiş vergini tətbiq etmək hüququ yaranır.

Məcəllə üzrə sadələşdirilmiş vergi ödəyicilərdən tələb olunur ki, həmin şəxs icarəyə verdiyi əmlakla bağlı xərclərin uçotunu (əmlakla bağlı amortizasiya hesablamaları, həmin əmlakın idarə edilməsində işləyən işçilərin əməkhaqqı xərcləri, həmin əmlakla bağlı təmir, saxlama və digər aidiyyəti xərclərin uçotunu) ayrıca aparmalıdır və Məcəllə ilə müəyyən edilmiş müddətlərdə həm sadələşdirilmiş verginin, həm də mənfəət vergisinin bəyannaməsini təqdim etməlidir.

Vergilər Nazirliyinin
TELEFON XİDMƏTİ

195

www.taxes.gov.az

Contact Centre 195

beynəlxalq panoram

İsveçrədə vergilərin artımı gözlənilir

Hökumət ölkənin şose yolları şəbəkəsinin tikintisi, saxlanması və genişləndirilməsinin maliyyələşdirilməsi üçün yeni yol infrastrukturunu milli fondunu təsis etməyi planlaşdırır. Fondun gəlirləri avtomagistral yığımı və neft vergisi hesabına əldə ediləcək.

Bu vergilərdən cari gəlirlər kifayət həcmdə olmayacağından, hökumət 2016-

ci ildən neft vergisini hər litr üçün 0,3 İsveçrə frankından (0,32 USD) 0,5 İsveçrə frankına qədər, 2022-ci ildən isə 0,7 franka qədər artıracaq. Hökumət, həmçinin, hər kilometr yol üçün yeni yığımı nəzərdə tutan «istifadəçi ödəyir» adlı mexanizmin tətbiqi ideyasına da baxır.

Bu yaxınlarda İsveçrə senati, demək olar ki, eyni mənbələr: neft vergisi və əlavə dəyər vergisi, həmçinin bəzi yeni

gəlir mənbələri hesabına dəmir yolları infrastrukturunun maliyyələşdirilməsi üzrə yeni fondun yaradılması planlarını bəyənib. Dəmir yolu daşımalarına qiymətlərin artırılması hesabına 2013-2017-ci illərdə təxminən 300 milyon İsveçrə frankı məbləğində əlavə gəlirlərin əldə edilməsi nəzərdə tutulur.

Senat 2018-2030-cu illər arasında ƏDV-nin dərəcəsinə də 0,1% artırımağı planlaşdırır.

Avropa Komissiyası: 2013-cü ildə avrozonada iqtisadiyyatın həcmi azalacaq

Avropa Komissiyası 2013-cü ildə Avropa ölkələrinin iqtisadiyyatında artım tempərinə dair proqnozlarını açıqlayıb. Komissiyanın müxəssislərinin məruzəsində qeyd olunur ki, borc böhranı yeni başlayan ildə öz ciddi təsirlərini davam etdirəcək, avrozonada ölkələrinin iqtisadiyyatında geriləmə qaçılmaz olacaq.

nı Skandinaviya ölkələrində almaq mümkün olacaq. Hazırda elə bir vəziyyət yaranıb ki, avrozonada ölkələrinde baş verən proseslər zəncirvari şəkildə digərlərinə sirayət edir, maliyyə qurumlarının fəaliyyətinə sarsıdıcı zərbə vurur.

Komissiyanın ekspertlərinin fikrincə, Avropa ölkələrində sonuncu maliyyə böhranı nəticəsində yaranmış problemlərin aradan qaldırılması üçün mərkəzi maliyyə institutlarının və bank orqanlarının sərəncamında olan fiskal və monetar alətlər artıq tükənməkdədir. Son 2 ildə bank və kredit təşkilatları iqtisadiyyatın maliyyəyə olan ehtiyaclarını ödəmək üçün öz daxili ehtiyatlarından kifayət qədər istifadə edib və hazırda ehtiyatların tükənməsi müşahidə olunur. Ona görə də hansısa ölkədə baş verənlərdən təəcüblənmək əbəsdir, böhranın yeni dalğası digər ölkələr üçün gözlənilməz olmayacaq.

Avropa Komissiyası pessimist proqnozlarla yanaşı, regionun bir sıra dövlətlərinin iqtisadiyyatı ilə bağlı nikbin rəylərə də yer verib - xüsusilə də qardaş Türkiyə ilə bağlı. Hesabatda qeyd olunur ki, region ölkələri içərisində Türkiyə iqtisadiyyatının artımının davam edəcəyi, 2013-ildə əvvəlki ilə nisbətən təxminən 0,7% artacağı gözlənilir. 2013-cü ildə qardaş ölkənin iqtisadiyyatında 3,4%-lik artım proqnozlaşdırılır. Bu ölkədə ümumi daxili məhsulun (ÜDM) həcminin 2014-cü ildə bir qədər artaraq 3,8%-ə yüksələcəyi proqnozlaşdırılır. Qurumun müxəssislərinin fikrincə, Türkiyə həm 2013-cü, həm də 2014-cü ildə iqtisadiyyatın artımına görə avrozonada Avropa Birliyinə namizəd olan ölkələrin hamısını geridə qoyacaq.

Təşkilatın digər proqnozlarına görə, Avropa Birliyi regionunda mənfəət tendensiyalarının müşayiət olunmasına baxmayaraq, bəzi ölkələrdə inkişaf qeydə alınacaq. Xorvatiya, Makedoniya, İspaniya, Çernoqoriya və Serbiyada 2,6 - 3,7% iqtisadi artım gözlənilir.

ELBRUS

Lüksemburqda yeni vergi dəyişiklikləri qüvvəyə minib

Maliyyə naziri Lyuk Friden 2013-cü il üçün büdcə haqqında qanunda əsas dəyişikliklərin təfərrüatlarını açıqlayıb. Qanun layihəsi özündə büdcənin sonrakı konsolidasiyasına yönəlmiş müxtəlif əlavə maliyyə-vergi tədbirlərini ehtiva edir.

Hökumət tərəfindən təsdiqlənmiş əlavə tədbirlər növbəti ilin büdcə kəsinin daha 270 milyon avro azaldılmasını nəzərdə tutur. Qanun layihəsi 414 milyon avro əlavə maliyyə gəlirləri əldə edilməsini nəzərdə tutur. Bu tədbirlər sırasında şirkətlərə 500 avrodan 20 min avroya qədər minimal verginin tətbiqi də vardır. İlk planda bu məbləğin şirkətlərin gəlirlərindən və balansından asılı olaraq 500-10000 avro həcmində tətbiqi nəzərdə tutulurdu.

Yeni dəyişikliklərə görə, 1-ci sinif ödəmələr üzrə 100 min avrodan çox olan gəlirlərə, eləcə də 2-ci sinif ödəmələr üzrə 200 min avrodan çox olan gəlirlərə 40%-lik yeni vergi tətbiq ediləcək. Lüksemburqda vergi ödəyicisinin ailə vəziyyətindən və rezident statusundan asılı olaraq, vergi sinifləri tətbiq edilir.

Qanun layihəsində digər yeniliklərə görə, illik gəlirləri 150 min avrodan çox olmayan fiziki şəxslərin əməkhaqlarından, eləcə də bəzi bəyannamə və rəvən və illik gəlirləri 300 min avrodan çox olmayan ailələrdən işsizlik fonduna əlavə ödəmələrin 4%-dən 7%-ə qədər artırılması nəzərdə tutulur.

İllik gəlirləri 150 min avrodan çox olan fiziki şəxslərin əməkhaqlarından işsizlik fonduna əlavə ödəmələr 6%-dən 9%-ə qədər artacaq. Tütün məhsullarına və dizel yanacağına aksizlər də artırılacaq. Yeni qanun layihəsinə daxil edilmiş dəyişikliklər 2013-cü il yanvarın 1-dən qüvvəyə minib.

Xorvatiyada daşınmaz əmlaka vergi tətbiq ediləcək

2013-cü il iyulun 1-də Xorvatiyanın Avropa Birliyinə daxil olacağı gözlənilir. Birliyə üzv olmamışdan əvvəl isə (konkret olaraq aprelin 1-dən) hökumət ölkədə daşınmaz əmlaka vergi tətbiq etməyə hazırlaşır.

Maliyyə naziri Slavko Liniçanın sözlərinə görə, yeni vergi əvvəlki kommunal vergiləri əvəz edəcək, investisiyalar üçün stimül yaradacaq, həmçinin vergi ödəmələrindən yayınma imkanlarını azaldacaq.

Xorvatiya hökuməti Avropa Birliyinə daxil olmamışdan əvvəl bir sıra problemləri həll etməyə çalışır. Xarici investorlar həddən ziyadə bürokratiyanı və mürəkkəb vergi sistemini ölkədəki əsas problemlər sırasında göstərir. Yeni vergi yerli hakimiyyət orqanları üçün əlavə gəlirləri təmin

edəcək, eyni zamanda yerli infrastrukturun saxlanması və inkişafı üçün fiziki və hüquqi şəxslərdən alınan ödəmələri əvəzləyəcək. Daşınmaz əmlaka vergi əmlakın icarəyə verənləri öz gəlirlərini leqallaşdırmağa və vergiləri ödəməyə təşviq edəcək.

Daşınmaz əmlaka verginin dərəcəsi, qiymətindən asılı olaraq, 1,5%-dən 70%-ə qədər təşkil edəcək. Öz mənzilində yaşayan və ya ondan ikinci ev kimi istifadə edən vətəndaşlar ən aşağı faiz dərəcəsini ödəyəcəklər. Əgər vətəndaşın əlavə obyektləri varsa və onu biznes məqsədləri üçün istifadə etmərsə, belə əmlak vergiyə tam həcmdə cəlb ediləcək. Vergitutmanın analoji prinsipləri müəssisələrə və dövlətə aid daşınmaz əmlaka da tətbiq olunacaq.

Çexiyada ƏDV-nin dərəcəsi artıb

Çexiya Prezidenti Vatslav Klaus bir müddət öncə parlament tərəfindən qəbul edilmiş vergi tədbirləri paketini imzalayıb. Yeni dəyişikliklərə əsasən, ayda 100 min krandan (təxminən 5,2 min dollar) çox qazanc əldə edən ölkə vətəndaşları gəlirlərindən 7% həcmində əlavə vergi ödəməli olacaqlar.

İmzalanmış sənəd 2013-cü ildən etibarən ölkədə ƏDV-nin artırılmasını nəzərdə tutur. Bu ildən ƏDV dərəcəsinin əsas bazası bir bənd artaraq 21%, həmçinin ərzaq malları, uşaq malları və s. üçün olan güzəştli vergi dərəcəsi bir bənd artaraq 15% təşkil edir.

2013-cü il yanvarın 1-dən Çexiyada işləyən təqaüddüçülər üçün vergi güzəştləri də ləğv edilib.

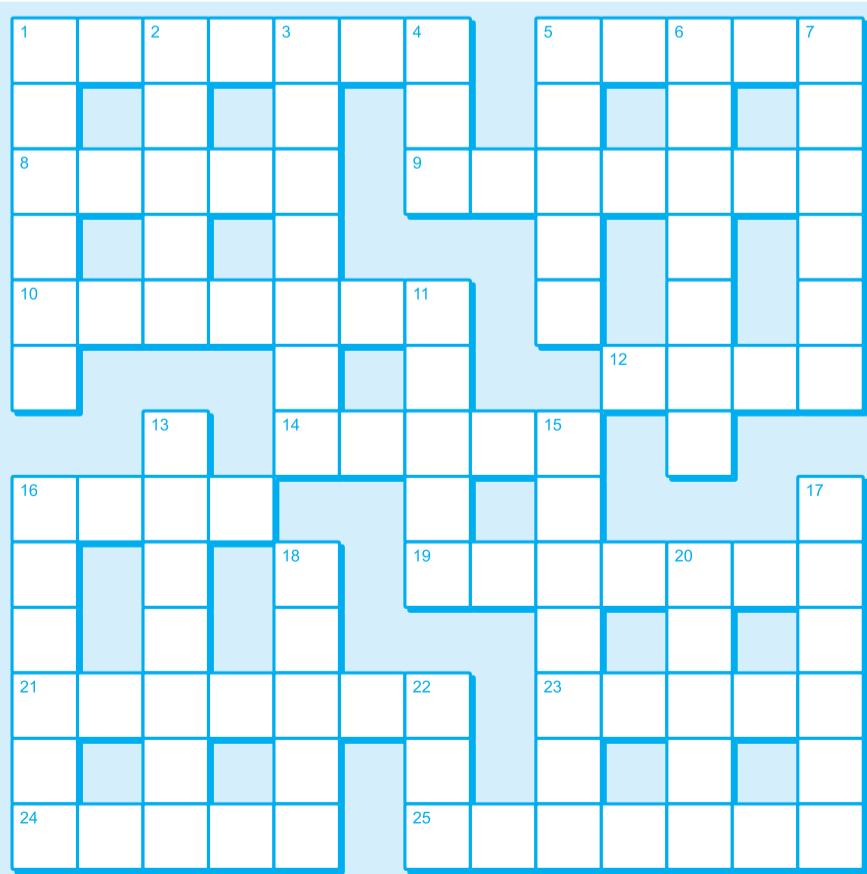
Rusiyada vergi işçiləri banklardan fiziki şəxslərin hesabları haqqında məlumat tələb edə biləcəklər

Dövlət Duması banklar tərəfindən fiziki şəxslərin hesabları və əmanətləri haqqında məlumatların vergi işçilərinə verilməsini nəzərdə tutan qanun layihəsini birinci oxunuşda qəbul edib. Layihəyə əsasən, vergi işçiləri bank sirlərini ehtiva edən məlumatı vergidən yayınma ilə bağlı cinayət işi açılana qədər məhkəmənin qərarı ilə əldə edə bilərlər.

Banklar da, öz növbəsində, vətəndaşlar tərəfindən hesabların və əmanətlərin açılması və bağlanması, həmçinin onların rekvizitlərinin dəyişməsi və pul

vasitələrinin hərəkəti haqqında bütün informasiyaları vergi orqanına verməyə borcludurlar.

Qanun layihəsində bir sıra yeniliklərin də tətbiq edilməsi gözlənilir. İqtisadi cinayətin törədilməsi nəticəsində əldə olunan gəlirlərin müsadirə edilməsi, həmçinin Avrsiya İqtisadi Birliyi çərçivəsində rubl, valyuta və yol çəkilişində nağd vəsaitlərin Gömrük İttifaqı sərhədlərindən qanunsuz kənara çıxarılmasına görə cinayət məsuliyyətinin tətbiqi nəzərdə tutulur.

Yuxarıdan aşağı: 1.Afrikanın zəngin memarlıq, mədəniyyət nümunələri və təbiət mənzərələrinə malik ən böyük şəhərlərindən biri; 2.Xaçmaz rayonunda kənd; 3.Cənubi İtaliyada əyalət və şəhər; 4.1982-1998-ci illərdə Almaniya kanslərinin soyadı; 5.Hündürlüyü 4-5, bəzən 9 metrə çatan, taxıllar fəsiləsindən çoxillik bitki cinsi. Tropik ölkələrdə 7 növü, Azərbaycanda isə bir növü yayılıb; 6.Mineral; 7.C₆H₆ düsturuna olan, üzvi maddələr sinfinə daxil iysiz maye; 11.Çox populyar, sərbəst paylanan və «Microsoft Windows»a güclü bir alternativ təşkil edən azad və açıq mənbəli əməliyyat sistemi (ingiliscə yazılışı);

13.1992-ci ildə «Quzuların sükutu» filmində yaratdığı kannibal-manyak obrazına görə «Oskar» mükafatına layiq görülmüş aktyorun soyadı; 15.Məşhur Azərbaycan bəstəkarının soyadı - «İldırımlyollarla» baletinin müəllifi; 16.Vətəni İngiltərə olan 11 nəfərdən ibarət 2 komanda arasında oynanan oyun; 17.Hind mifologiyasında səadət və gözəllik ilahəsi; 18.Avtobus markası (ingiliscə yazılışı); 20.Vudu inanc sistemində ölümsüz insan; 22.Orta Asiya respublikalarında pul vahidi.

Soldan sağa: 1.Kişi geyimində aksesuar; 5.Nazik, aypara formalı yuxa içərisində göy, ot və ya bağca məhsulları içi

olan qədim türk yeməyi; 8.Azərbaycanın xalq qəhrəmanı Qaçaq Nəbinin həyat yoldaşı və silahdaşı; 9.Avtomobilin kuzov növü; 10.Antioksidant xassəli vitamin; 12.Dünyanın ən varlı şəxslərindən biri. «Microsoft» şirkətinin yaradıcısının adı; 14.Sümüklər arasında əlaqəni təmin edən birləşmə yeri; 16.Genetik baxımdan identik hüceyrə və organizm; 19.Müstəsna istedad; 21.Avtomobilin ən aşağı nöqtəsindən yerə qədər olan məsafə; 23.Qabaqkimilər fəsiləsinin xiyar cinsinə aid tərəvəz növü; 24.Tanınmış şəxslərin mum fiqurlarının saxlandığı muzeyin sahibi, - Madam ... ; 25.Afrikada adadövlət.

krossvord

Tərtib etdi: Rafael

Qəzetimizin ötən nömrəsində getmiş krossvordun cavabları:

Yuxarıdan aşağı:

1.Əlincə; 2.Diler; 3.Bahadır (Mehralı oğlu); 4.LAZ; 5.Qafan; 6.Sürpriz; 7.Renium; 11.Nikon; 13.Vitamin; 15.Tixonov (Vyacheslav); 16.Əbukir; 17.Avropa; 18.Zorro; 20.Məkan; 22.Nil.

Soldan sağa:

1.Ərdəbil; 5.Qusar; 8.İslah; 9.Zəfəran; 10.Cırtan; 12.Riom; 14.Raket; 16.Əniq; 19.Naximov; 21.Kameron; 22.Nikko; 24.Ranço; 25.Lavanda.

idman

Velosiped idmanı

yüksəliş dövrünü yaşayır

ni ilə məşğul olan spesifik məktəb və klubların fəaliyyəti dəstəklənir, eyni zamanda belə idman məktəblərinin regionlarda da açılması istiqamətində tədbirlər həyata keçirilir. Hazırda ölkədə velosiped idmanı Respublika Olimpiya Ehtiyatları İxtisaslaşdırılmış Uşaq-Gənclər Velosiped İdmanı Məktəbində, «Neftçi» İdman Sağlamlıq Cəmiyyətində, Sumqayıt Velosiped İdmanı Klubunda və 8 sayılı İdman Olimpiya Məktəbində inkişaf etdirilir. İdman məktəblərinə, klublarına göstərilən xüsusi diqqət gənc və yeniyetmələrin velosiped idmanına marağını artırır. Bu da təsadüfi deyil ki, velosiped idmanı ilə peşəkar səviyyədə məşğul olan və ilk uğurlarını qazanan gənc idmançıların sayı da getdikcə artır. Elçin Əsədov, Tural İsgəndərov, Akif Abdullayev, Nicat Niftəliyev və digər gənclər Azərbaycanı beynəlxalq turnirlərdə layiqincə təmsil edirlər.

2012-ci il velosiped idmanının inkişafı baxımından bir sıra uğurlu nəticələrə yadda qaldı. AVİF-in ötən ilki mühüm uğurları sırasında ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 89-cu ildönümü münasibətilə mayın 9-dan 13-dək 23 yaşlı gənclər arasında ölkəmizdə keçirilmiş beynəlxalq veloturu xüsusi qeyd etmək lazımdır. Federasiyanın Milli Olimpiya Komitəsi, Gənclər və İdman Nazirliyi və Beynəlxalq Velosiped Federasiyası ilə birgə təşkil etdiyi turnirin yekunları

Azərbaycanda velosiped idmanının böyük inkişaf perspektivlərinə malik olduğunu bir daha təsdiqlədi, respublikamızın idman imicinin daha da yüksəlməsinə tökan verdi. Beynəlxalq velotur həm də Azərbaycanın dünya səviyyəli yarışları təşkil etmək üçün zəruri maddi-texniki bazaya, idman infrastrukturuna malik qüdrətli dövlət olduğunu göstərdi.

Ötən il velosiped idmanı üzrə ölkə çempionatının təşkili də bu idman növünün respublikada populyarlaşması baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyırdı. Sentyabr ayında keçirilmiş ölkə velosipedçilərinin çoxgünlük ötürmələr üzrə Azərbaycan çempionatında müxtəlif yaş qruplarından olan 41 idmançı fərdi və qrup şəklində iştirak etdi. 4 mərhələdə keçirilən çempionatın birinci mərhələsində velosipedçilər Xudat-Nabran-Yalama marşrutu ilə 120 kilometr məsafə qət etdilər.

Bundan əvvəl isə velosipedçilərimizdən ibarət milli komandamız Niderlandda təşkil olunmuş 48-ci Avropa Velosiped Turunda və Avropa çempionatında çıxış etdilər. Azərbaycan milli komandasının üzvü Nicat Niftəliyev Avropa Velosiped Turunda «Kriterium» yarışında 3-cü yeri tutdu. Bundan başqa, milli komandamızın üzvləri Elçin Əsədov və Tural İsgəndərov sentyabr ayında ilk dəfə olaraq velosiped idmanı üzrə dünya çempionatında iştirak etdilər.

2013-cü ildə ölkənin velosi-

ped idmanını bir sıra mühüm yeniliklər gözləyir. Federasiya, ilk növbədə, ötenilki uğurlu təcrübəni davam etdirərək ulu öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 90-cı ildönümü ərəfəsində peşəkarlar arasında ölkəmizdə ilk beynəlxalq veloturun keçirilməsinə hazırlaşır. Beynəlxalq Velosipedçilər İttifaqının təqvim planına daxil edilmiş bu velotur ölkənin idman imicinin yüksəlməsi, həmçinin görməli, turistlər üçün maraqlı olan yerlərinin tanıtılması baxımından mühüm əhəmiyyətə malikdir. Digər tərəfdən, bu idman növünün Azərbaycanda inkişaf etdirilməsi ətraf mühitin mühafizəsinə və insan sağlamlığının qorunmasına da öz töhfəsini verəcəkdir.

Azərbaycan velosipedçilərinin il ərzində müxtəlif beynəlxalq turnirlərdə iştirakı gözlənilir. Velosipedçilərimizin fevralın 21-də Malayziyada start götürmüş «Tour de Langkavi» (2.HC) yarışına qatılmaq imkanı əldə etməsi son dərəcə mühüm göstəricidir. Yarışda Azərbaycanı «Synergy Baku» kollektivi təmsil edir.

Ümumiyyətlə, son nəticədən asılı olmayaraq, belə nüfuzlu turnirlərdə iştirak etmək ölkəmizin idman sahəsində nüfuzunun yüksəlməsinə, idmançılarımızın təcrübə və vərdişlərinin artmasına, habelə respublikada velosiped idmanının kütləviləşməsinə tökan verir.

Samir MUSTAFAYEV

Ölkə idmanının maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi, Azərbaycanın dünya idman ailəsinin bərabər hüquqlu üzvünə çevrilməsi istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərin nəticəsi kimi, zəngin tarixi ənənələri olan velosiped idmanı da son illər özünün yüksəliş mərhələsini yaşayır.

Azərbaycanda Velosiped İdmanı Federasiyası 1993-cü ildə yaransa da, son dövrlərdə qədər belə bir qurumun mövcudluğundan çoxları xəbərsiz idi. Velosiped idmanı sahəsində hansısa ciddi uğur və nailiyyətlər nəzərə çarpmır, gənclərin bu idman növünə marağı hiss olunmurdu. 2011-

ci ilin avqust ayında Azərbaycan Velosiped İdmanı Federasiyasına (AVİF) yeni rəhbərliyin seçilməsi ilə qurumun fəaliyyətində nəzərəçaracaq dönüş yarandı. Qısa müddətdə federasiyanın fəaliyyətinin müasir dövrün tələbləri səviyyəsində qurulmasına, maddi-texniki təchizatının yaxşılaşdırılmasına, beynəlxalq əlaqələrinin genişləndirilməsinə, habelə velosiped idmanı növünün yeniyetmə və gənclər arasında geniş təbliğinə yönəlmiş kompleks tədbirlər həyata keçirildi. Bütün bunlar velosiped idmanının keyfiyyətcə yeni parametrlər əsasında inkişafına, habelə respublikada bu idman növünün nüfuzunun artmasına imkan yaratdı.

AVİF-in yeni rəhbərliyi ilk

gündən ölkədə velosiped idmanının inkişafını, gənc velosipedçilərin Olimpiyaya, eləcə də digər mötəbər beynəlxalq yarışlara hazırlanmasını qarşıda duran ciddi vəzifələr kimi müəyyənləşdirib. Federasiyanın bu idman növünün ictimai əhəmiyyəti və inkişaf perspektivləri ilə bağlı apardığı sistemli təbliğat velosiped idmanına ictimai marağın artmasına tökan verib. Məsələn, 2012-ci ilin dekabrında - Yeni il ərəfəsində saxta baba geyimli gənc velosipedçilərin Dənizkənarı Milli Parkda yürüşünün təşkil olunması, körpələrdə bayram sovgatı paylanması şəhər sakinlərinin diqqətinin bu idman növünə cəlb edilməsi baxımından əhəmiyyətli idi. Respublikada velosiped idma-

mozaika

ABŞ-da maraqlı vergi növləri

«The Huffington Post» nəşrində ölkənin müxtəlif ştatlarında tətbiq edilən maraqlı vergilərin siyahısı təqdim edilib

- **Konfet vergisi.** İllinois ştatında tərki bində un olmayan bütün konfetlərdən əlavə 5% vergi tutulur.
- **Ahılların vergidən azad edilməsi.** Nyu Meksika ştatında insanlar 100 yaşından sonra vergidən azad edilir. Ola bilsin ki, bu qeyri-adi yolla hökumət vətəndaşları daha uzun ömür sürməyə təşviq edir.
- **Kokain vergisi.** Tennesi ştatında gizli olaraq narkotikdən vergi tutulur. 2006-cı ildə ştat bu sahədə 51 milyon dollar vergi toplamışdır. Narkodilerlər anonimlik şərtləri daxilində marixuananın satışına görə 3,5 dollar, kokainin satışına görə isə 50 dollar vergi ödəyirlər.
- **Piştaxtadan meyvə satışına görə vergi.** Kaliforniyada ənənəvi qaydada piştaxtadan satılan meyvə və tərəvəz üzrə satışdan vergi dərəcəsi 33% təşkil edir. Ticarət avtomatları vasitəsilə satılan təzə meyvələr isə vergiyə cəlb olunmur.
- **Suyun unitaza axıdılmasına görə vergi.** Merilend və Virjiniya ştatlarında tətbiq olunan bu verginin köməyi ilə Amerika qanunvericiləri vətəndaşlar arasında suya qənaət edilməsini təşviq etmək məqsədi güdür. Verginin məbləği isə az deyil - ayda 30 dollar.
- **Ev heyvanlarına görə vergi.** Şimali Karolina ştatının Darem şəhərində axıtılmış və steriləşdirilmiş ev heyvanlarının sahiblərindən 10 dollar, axıtılmamış və steriləşdirilməmiş ev heyvanlarının sahiblərindən isə 75 dollar vergi tutulur.
- **Oyun kartlarından vergi.** Əgər siz Alabama ştatında kart alsanız, 10 sent vergi ödəməli olacaqsınız.
- **Bayram bəzəklərindən vergi.** Texas ştatında istənilən dekorasiya, yaxud divardan asılan bayram oyuncaqları vergiyə cəlb olunur.
- **Döymələrdən vergi.** Arkanzas ştatında bədəninə döymə vurduran istənilən şəxs 6% vergi ödəmək məcburiyyətindədir.
- **Hava şarında yanacağa görə vergi.** Kanzas ştatında hava şarındakı yanacağa görə vergi ödəmək lazım gəlir.
- **İntim təsvirlərə görə vergi.** Yuta ştatında çıpaq və yarıncıpaq işçilərin çalışdıqları şirkətlər satışdan 10% vergi ödəməlidirlər.
- **Salfet üçün vergi.** Kolorado ştatında yemək məhsullarının «qeyri-əsas» əlavələri üçün vergi qoyulub. Bu o deməkdir ki, istifadə edilən bərdəlik kağız stəkanlar, qapaqlar və salfetlər üçün vergi ödənilməlidir.

Hazırladı: Arzu İBRAHİMOVA

Eldənizlər dövləti

özümüzü tanıyaq

Səlcuqlar imperiyası öz tarixi missiyasını başa çatdırdandan sonra tarixdə baş verən maraqlı hadisələrdən biri imperiyanın yerində qurulan dövlətlər oldu. Bu dövlətlərdən biri də Azərbaycan ərazisində quruldu. Atabəy Şəmsəddin Eldənizin dövründə formalaşmış, onun oğlu Nüsrəddin Məhəmməd Cahan Pəhləvanın hakimiyyəti illərində daha da çiçəklənmiş Atabəylər və ya Eldənizlər dövlətinin (1136-1225) paytaxtı müxtəlif vaxtlarda Naxçıvan, Həmədan, Təbriz olmuşdur. Əsas təsərrüfat sahələri əkinçilik, maldarlıq, ipəkçilik, toxuculuq, sənətkarlıq və s. olan Atabəylər dövlətinin ərazisində yaxın və Orta Şərqi ticarət mərkəzlərini birləşdirən karvan yolları keçirdi. Azərbaycan atabəyi Şəmsəddin Eldənizin zamanında atabəylərin iqamətgahı Naxçıvan şəhəri idi. İraq Səlcuq sultanlığının ictimai, siyasi həyatında mühüm rol oynayan Eldəniz formal

surətdə səlcuqlara tabe olsa da, XII əsrin 30-cu illərində müstəqil hökmdar kimi dövləti idarə edir və öz adına sikkə kəsdirdi. 1152-ci ildə Arran, bir qədər sonra isə Marağa hakimi Xəssəb bəy idarə etdiyi Ərdəbil də Eldənizin hakimiyyətinə keçdi. Şirvanşah da Eldənizdən asılı idi. XII əsrin 50-ci illərinin sonlarında Azərbaycan feodallarının mənafehinə müdafiə edən Eldənizlə Səlcuq sultanı Rükəddin Məhəmməd (1153-1160) arasında toqquşma oldu. Beyləqan ətrafındakı vuruşma (1158) Eldənizin məğlubiyyəti ilə nəticələndi. Lakin tezliklə Səlcuqlar dövlətinin bütün işlərini yenidən ələ keçirən Eldəniz 1160-cı ildə «Atabəy Əzəm» (Böyük atabəy) titulu aldı və 1161-ci ildə yaranmış əlverişli şəraitdən istifadə edərək yaxın emirlərinin köməyi ilə oğulluğu Arslanşahın (1161-1176) Səlcuq sultanı elan edilməsinə nail oldu. Dövlətin bütün işlərini müstəqil idarə edən Eldəniz öz oğullarını yüksək vəzifələrə təyin etdi: böyük oğlu Məhəmməd Cahan Pəhləvan hacib, kiçik oğlu Qızıl Arslan isə si-pəhsalar (ordu komandanı) rütbəsi aldı. Eldəniz Azərbaycanın şimal və cənub torpaqlarını yenidən birləşdirərək bildi. İsfahandan Şirvan və Gürcüstanadək uzanan ərazi onun hakimiyyətinə keçdi. Bununla da Eldəniz

dövlətinin təşəkkül prosesi başa çatdı...

Eldənizlər dövləti Azərbaycan xalqının iqtisadi, ictimai, siyasi və mədəni həyatında mühüm rol oynamışdır. Azərbaycan torpaqlarının vahid dövlətdə birləşməsi məhsuldar qüvvələrin inkişafına, ticarətin, sənətkarlığın, elm və mədəniyyətin yüksəlişinə şərait yaratmışdır. Yaxın və Orta Şərqi iqtisadiyyatında əhəmiyyətli yer tutan Azərbaycan şəhərləri elm və mədəniyyət mərkəzinə çevrilmişdi. Eldənizlər Naxçıvan, Təbriz, Həmədan və s. şəhərlərdə məscidlər, mədrəsələr tikdirmişdilər. Şəmsəddin Eldəniz sarayda sairələr məclisi təşkil etmişdi. Əfzələddin Xaqani, Nizami Gəncəvi, Mücirəddin Beyləqani, Qivami Mütərizi kimi şairlər, Şihabəddin Sührəverdi, Nəcməddin Əhməd Naxçıvani kimi alimlər bu dövrdə yaşayıb yaratmışlar. Memarlıq daha da inkişaf etmiş, Naxçıvan memarlıq məktəbi geniş təşəkkül tapmışdı. Bu dövrdə Əcəmi, Əmirəddin Məsud, Əhməd ibn Əyyub əl Hafiz Naxçıvani kimi memarlar fəaliyyət göstərmişdilər. Naxçıvanda Məminə xatun türbəsi, Həmədandakı mədrəsə, Pir Ələviyan türbəsi, Urmiya yaxınlığında Sərqumbad türbəsi və s. Eldənizlər dövrünün gözəl memarlıq nümunələridir...

Delfinlər bir-birlərini adları ilə çağırırlar

tam ciddi

Bioloqlar müəyyənlaşdırmışlar ki, delfinlər yalnız onlara xas olan fit səslərini yamsılaya bilir və ondan hər bir heyvanın unikal adı kimi istifadə etməyi bacarırlar. Delfinlərin öz həmcinslərinin səslərini təqlid etmək bacarığı haqqında məlumat əvvəllər də olmuşdur. Məsələn, məlum olmuşdur ki, delfin balaları analarının çıxardığı səsləri öyrənir və təqlid edirlər. Yeni tədqiqatda alimlər 250 heyvan üzərində müşahidələr apararaq onların bu cür davranışını öyrənməyə nail olmuşlar.

Tədqiqatda cəlb edilən delfinlərin əksəriyyəti son 30 ildə Floridada keçirilən tədqiqat proqramı çərçivəsində tutulmuşdur. Heyvanları qısa müddətə təcrid etmiş və onların çıxardıqları səsləri lentə almışlar.

Alimlər müəyyənlaşdırmışlar ki, heyvanlar bir-birləri ilə mehriban münasibətdə olurlar, səslərini təqlid edirlər. Erkək, dişi delfinlər, onların balaları özlərini məhz bu cür aparmışlar. Qısa təcridolunma zamanında heyvanlar bir-birlərini görə bilməmiş, yalnız səslərini eşitmişlər.

Alimlərin sözlərinə görə, delfinlər birləşmək üçün həmcinslərinə xas olan səslərdən ad kimi istifadə edirlər. Məməlilər arasında delfinlər intellektual bacarıqları və mürəkkəb sosial strukturları ilə məşhurdurlar. Onlar genetiklərin böyük marağına səbəb olurlar. Son 50 ildə delfinlərin beyninin həcmi xeyli böyümüşdür. Bu parametrdə görə delfinlər yalnız insanlardan geri qalırlar.

Müdrilər deyib ki...

«İqtisadiyyat hüdudsuz tələbləri məhdud resursların köməyi ilə təmin edən bir sənətdir».

Piter Lourens (1919-1990)

